

הדרך הנכונה לצאת מהחובות

דף חדש

הדוח הלאומי למצב החובות בישראל 2025

מכונת החובות:

למה בישראל קל להסתבך בחובות
אבל קשה לצאת מהם?

להסתכל למציאות בעיניים

בשנים האחרונות הולכת ומתחדדת ההבנה שחוב בישראל הוא לא (רק) בעיה פרטית, אלא תוצאה של מערכת שלמה. מערכת שמקלה על לקיחת אשראי, אך מקשה על שיקום. בישראל, אדם יכול להיכנס לחוב בשעה - ולבלות בו עשור.

מאות אלפי ישראלים מתהפכים במיטה מדי לילה עם אותה מחשבה: איך לסגור את החודש. איך להסביר לילדים למה אין. למה הכרטיס לא עובר. מה נעשה כשיגיע שוב הטלפון מהבנק.

הם לא עבריינים ולא חסרי אחריות, ולא חלמו להסתבך בחובות. הם אזרחים עובדים, עצמאים, הורים צעירים, לוחמים במילואים. רבים מהם שגו ולקחו הלוואה אחת

יותר מדי, רק כדי לגלות שהמערכת שמעודדת אותם ללוות לא מציעה להם דרך ממשית לצאת מהחוב, ושהפתרון היחידי שמוצע למי שכבר נכנס בגלגלי "מכונת החובות" הוא להמשיך ולקחת הלוואות נוספות, שלא באמת יפתרו כלום.

בשנים של אי ודאות כלכלית, יוקר מחיה עולה, ומלחמה שלא נגמרת, נפגעו לא רק השכבות החלשות אלא גם מעמד הביניים והעסקים הקטנים. מתחילת המלחמה ליווינו בדף חדש מאות משפחות ובעלי עסקים שנקלעו למצוקה, וראינו עד כמה תמיכה מקצועית, בזמן הנכון, יכולה לבלום התדרדרות, לאפשר התאוששות מהירה, ולהחזיר מעט מהשקט שאבד.

הדו"ח שלפניכם הוא מראה וגם קריאה. מראה של מצב החובות בישראל, וקריאה לשינוי המציאות הקיימת: להעביר את הדגש ממחיקה לשיקום, מגבייה להבנה, מאשמה לאחריות משותפת. זהו דוח שנכתב מהשטח, מתוך סיפורים של אנשים שנאבקים על הזכות הבסיסית לחיים יציבים.

אנו מקווים שהדו"ח יעמיק את ההבנה של שורשי המשבר, יניע את קובעי המדיניות לבחור במסלול של תיקון ואחריות, ויביא לכך שאלו שנפגעו כלכלית בתקופה זו יזכו לסיוע הנדרש כדי שיוכלו להתרומם מהמשבר, וזאת במיוחד לאור החוסן המרשים שהמערכת הפיננסית בישראל הפגינה במהלך המשברים האחרונים שפקדו אותנו.

אנחנו יודעים ששיקום כלכלי הוא אפשרי, ומאמינים שבעזרת ליווי מתאים גם מי שנקלע לחוב יכול לחזור ליציבות ולפתוח דף חדש. **האחריות שלנו כחברה היא לאפשר את הדרך הזו לכולם.**

עו"ד תומר רבינוביץ'
מנכ"ל דף חדש

תוכן עניינים

4	תקציר
10	מבוא
12	פרק א: יוקר המחיה - מנוע הלחץ הראשון על משקי הבית
19	פרק ב: אשראי רב שכבתי - ליבת המערכת של מכונת החובות
31	פרק ג: הליכי גבייה - דרך ללא מוצא
41	פרק ד: שיקום כלכלי - היציאה ממכונת החובות
47	פרק ה: לכבות את מנועי החוב - המלצות מדיניות לכלל הגורמים המעורבים
53	סוף דבר
54	על "דף חדש"

תקציר

מכונת החובות של ישראל

ואת המחיר הכלכלי והחברתי שמשלמות משכחות שנלכדות במעגל חוב שלא נגמר. לצד זאת, מוצגים מודלים מוכחים של שיקום כלכלי. מודלים שמראים כי כאשר ניתנת למשכחות ולבעלי עסקים תמיכה מקצועית, כיווני פעולה ריאליים ונקודות עצירה אמיתיות, ניתן לעצור את ההתדרדרות במדרון ולעבור למגמת התאוששות.

המסר המרכזי של הדוח ברור. ישראל אינה סובלת רק מבעיה של צרכנות פיננסית לקויה. היא סובלת גם ממדיניות שמאפשרת חוב אך אינה מייצרת תשתית ליציאה ממנו, ואם לא נשנה את הארכיטקטורה של מערכת האשראי, הגבייה והחדלות, מספר החייבים רק ימשיך לגדול, ויותר ויותר משכחות יכלו שנים ארוכות בהתמודדות עם חוב מכביד, במקום בצמיחה.

השינוי נדרש. הוא אפשרי. והוא מתחיל בהבנה של התמונה המלאה, ובהכרה באחריותו של מי שנהנה ממדיניות האשראי הצרכני בישראל, לדאוג לשיקומם של אלו שנכגעו ממנה.

הדוח שלפניכם מציג את המציאות הזו באופן מרוכז ומבוסס, לצד כיווני פעולה שיכולים להחזיר למשקי בית בישראל את היכולת הבסיסית לחיות בציבות, ולא בתוך מערכת שמעמיקה חובות.

המספרים שבדו"ח שלפניכם מספרים לנו שהחוב בישראל אינו רק כישלון של הלווים. הוא כישלון מערכתי. לאט לאט, במשך שנים, נבנה כאן מנגנון שבו הכניסה לחוב היא מהירה, זמינה וללא חסמים מספקים, בעוד שהיציאה ממנו ארוכה, מסובכת ולעיתים בלתי אפשרית. הלוואה שנלקחת בלחיצת כפתור מתגלגלת למינוס כרוני, שמתרחב להלוואות צרכניות, שהופכות לפיגור, לתיק גבייה ולהליך חדלות פירעון שמעטים מסוגלים לעמוד בו. מה שנפתח כפתרון קצר טווח נסגר כסטטוס אישי וכלכלי ארוך שנים.

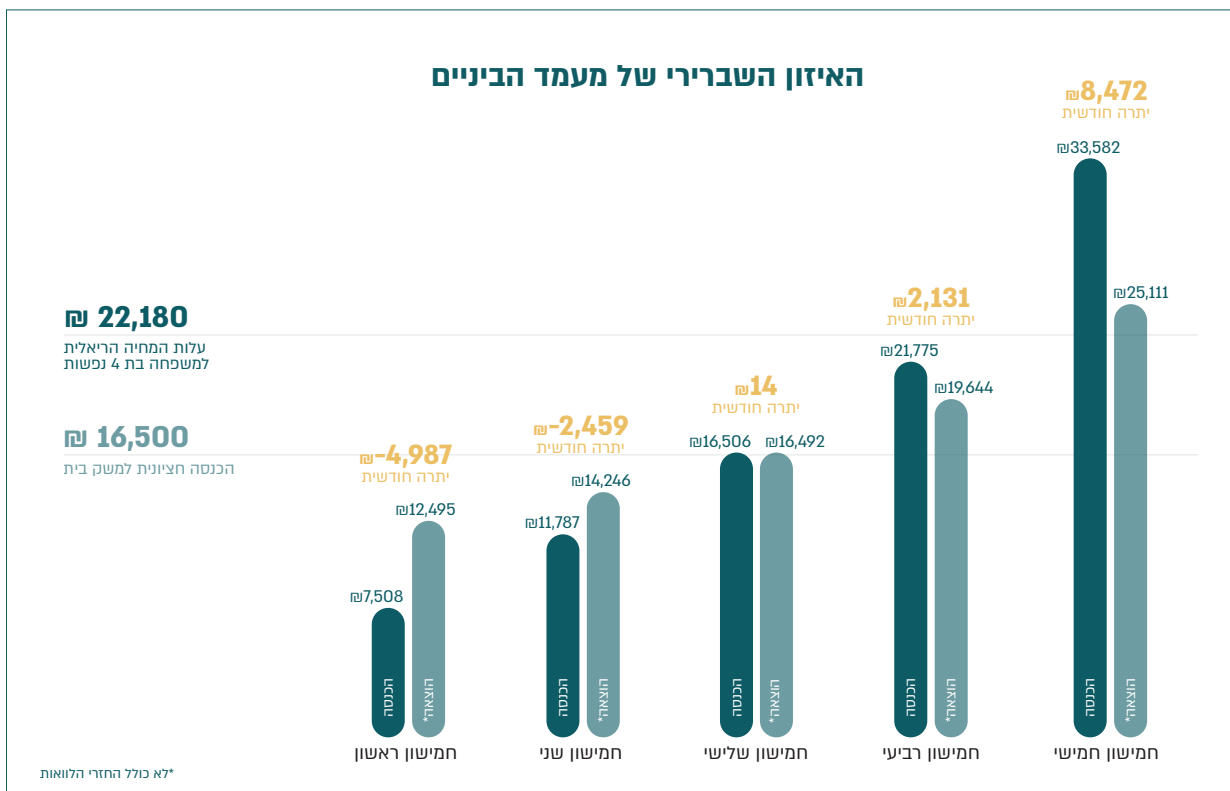
הנתונים בדוח זה חושפים מערכת כלכלית שלא בנויה להתמודד עם משבר החוב הישראלי. האשראי הצרכני גדל בקצב מהיר ומפוצל בין בנקים, חברות אשראי וגופים חוץ בנקאיים. משכחות מתמודדות עם גירעון מבני שנוצר מפער קבוע בין הכנסה להוצאה. משכנותאות במינוף גבוה דוחקות את מרחב הנשימה התקציבי. ומי שמועד לא נכנס למסלול שיקום, אלא למסלול מעגלי של גבייה, עיקולים וסנקציות שפוגעות ביכולת לעבוד, להתפרנס ולהתייצב.

המציאות הזו אינה פוגעת רק במשכחות מוחלשות. היא מכה במעמד הביניים, בעצמאים, בבעלי עסקים קטנים ובמשרתי מילואים שחווים ירידה בהכנסה. זו מערכת שלמה שמתגמלת נטילה של אשראי, אך אינה מאפשרת שיקום אמיתי.

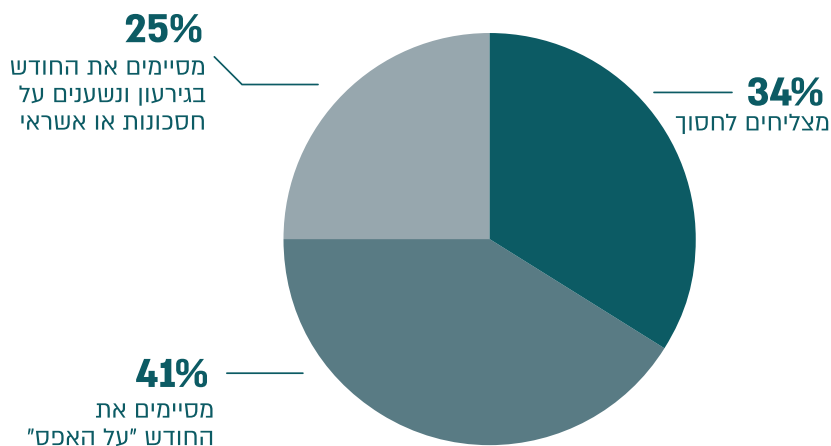
דו"ח זה מבקש להאיר את המבנה שמייצר את המשבר. הוא מציג את מנועי הלחץ שמובילים משקי בית לגירעון, את הכשל המבני של מערכות הגבייה וחדלות הפירעון,

נתונים שחשוב להכיר

יוקר המחיה

המאזן החודשי של משקי הבית:

57%

ממשקי הבית
יתקשו לעמוד

בהוצאה בלתי צפויה
של 8,000 ש"ח

75% ממשרתי המילואים
דיווחו על פגיעה כלכלית,

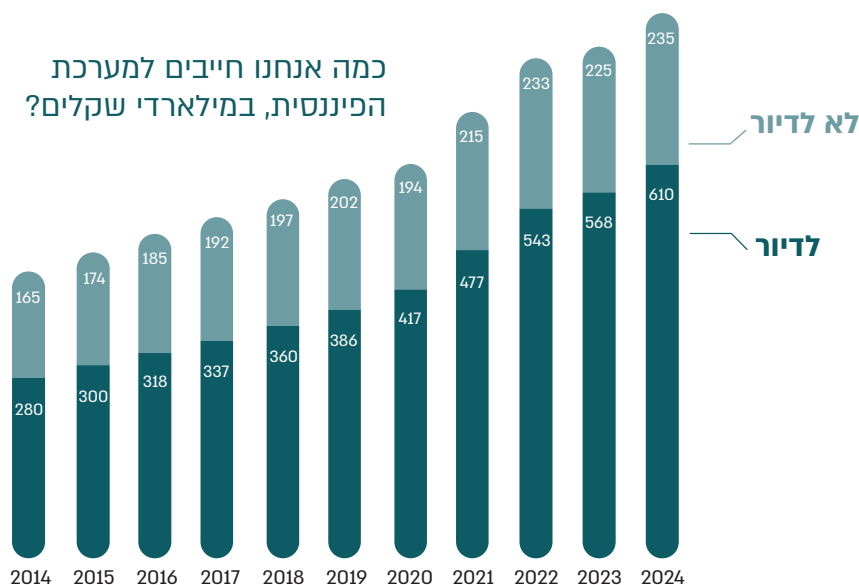

41% פוטר או נאלצו
לעזוב את עבודתם

אשראי למשקי בית

ממשקי הבית חיים במינוס כרוני	24%
היקף האשראי למשקי בית (כולל דיור)	845 מילארד ש"ח
ממשקי הבית עם הלוואות צרכניות	35%
מהמשכנתאות החדשות בסיכון גבוה	42%
מבעלי המשכנתאות נושאים חובות נוספים	2/3
זינוק בפיגור בהחזרי המשכנתאות ב-2025	53%
עלייה בהיקפי המשכנתאות בעשור האחרון	210%
מחיר משכנתא ממוצעת	983 אלף ש"ח

כמה אנחנו חייבים למערכת הפיננסית, במילארדי שקלים?

הליכי גביה

כל מבוגר עשירי
מתמודד עם תיק
הוצאה לפועל

13
שנים

זמן ממוצע לסגירת
תיק הוצל"פ

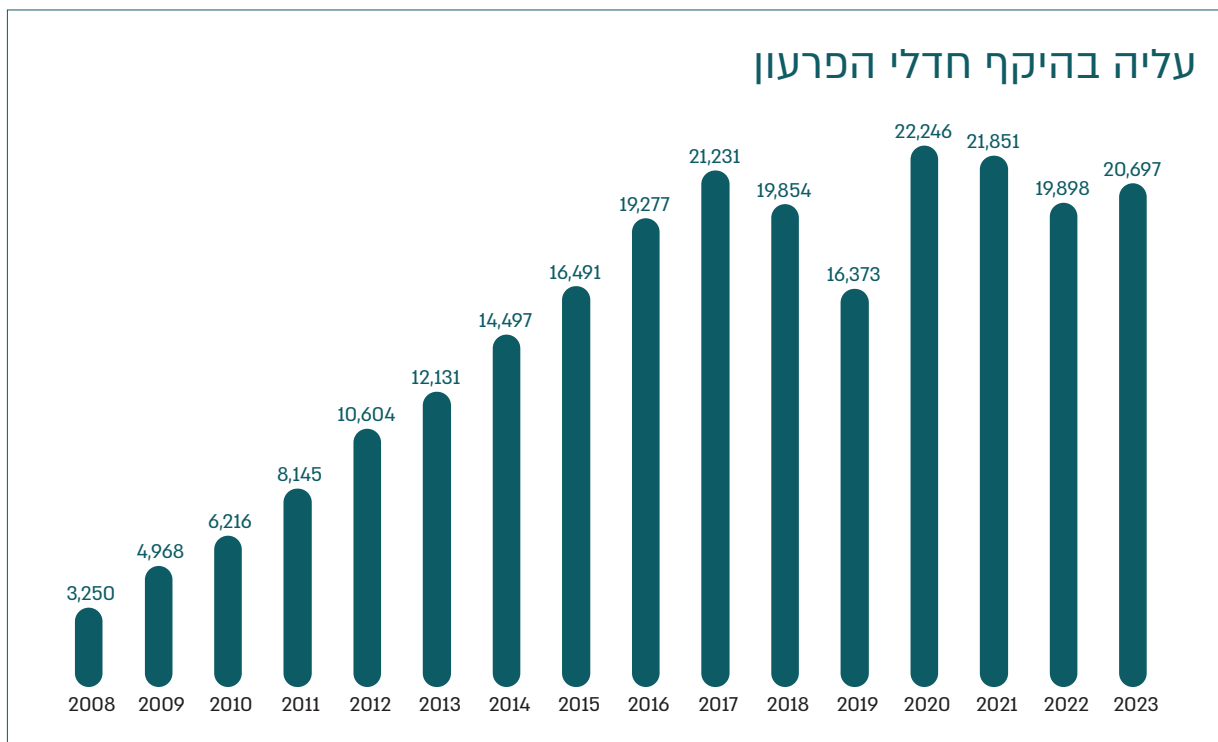
ייצוג משפטי

96%
מהנושים

20%
מהחייבים

חדלות פרעון

85%

מההליכים ארוכים מהקבוע בחוק*

5.33 שנים

זמן ממוצע בהליך, לעומת 4 שנים הקבועות בחוק*

7% גביה

מעל 70% מחדלי הפרעון חוזרים למעגל החובות*

שיקום כלכלי

שיקום לעסקים שנפגעו במלחמה

15%
צמצום חובות

108%
עליה בהכנסות
מ-43,000 ₪ בחודש ל-89,400 ₪

עליה בתחושת מסוגלות, ברכישת כלים ניהוליים ובאופטימיות לגבי עתיד העסק

שיקום בהליכי חדלות פרעון

90%
שמרו על
רצף תעסוקתי

18%
עליה בהכנסות
משקי הבית

70% → 0%
צמצום נשירה מההליך

ירידה של כ-34% ברמות החרדה הפיננסית

ירידה של כ-27% בתחושת השחיקה

עליה של כ-24% בתחושת המסוגלות העצמית הפיננסית

עליה במאזן ההכנסות-הוצאות. מ-989 ש"ח בתחילת הליווי ל-2,326 ש"ח שנה לאחר מכן, בממוצע.

מבוא

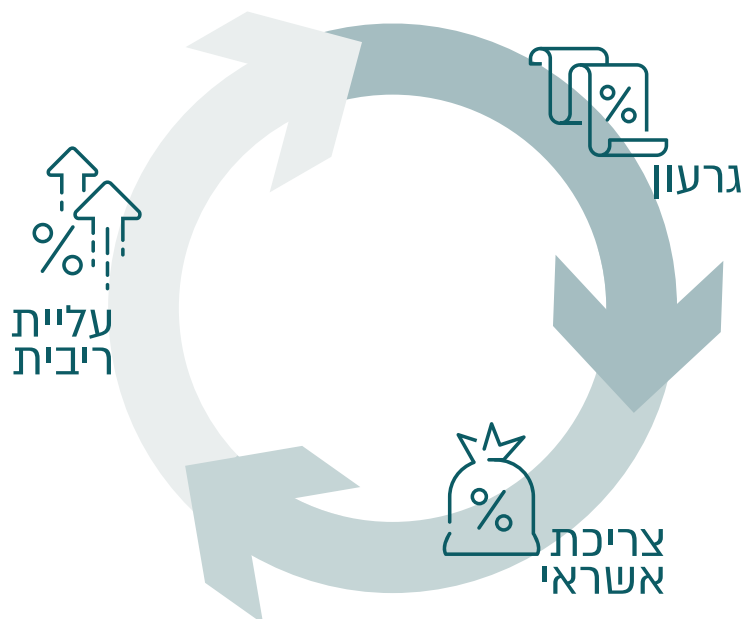
מנועי הלחץ של מכונת החובות

המנוע השני הוא תלות גוברת באשראי. האשראי בישראל זמין, מפוצל וחסר גבולות ברורים. מינוס בחשבון נתפס בציבור הרחב כ"שירות", הלוואות קצרות טווח מוצעות בלחיצת כפתור, ואשראי מתגלגל מוצג בפרסומות כפתרון קסם לכל בעיה תזרימית. כך נוצרת מציאות שבה חוב משמש תחליף להכנסה ולא כלי תכנוני.

המנוע השלישי הוא ריבית שמייקרת את החוב. עליית הריבית בשנים האחרונות הפכה את המינוס ואת ההלוואות הקיימות לנטל יקר, בפרט עבור מי שכבר מסובך בחובות, אשר מעמיק את הגירעון ומגביל את היכולת להתייצב.

בישראל נוצרה בעשורים האחרונים מערכת שבה הכניסה לחוב מהירה, אך היכולת לצאת ממנו מוגבלת. "מכונת חובות" שהפכה חלק משגרת חייהם של מאות אלפי משפחות. המשבר אינו רק תוצאה של כשל אישי. הוא נובע משלושה מנועי לחץ שמעצבים את המציאות הכלכלית של משקי הבית ופועלים יחד כמערכת אחת.

המנוע הראשון הוא יוקר מחיה שממשיך לעלות בקצב שאינו תואם את ההכנסה. עבור חלק גדול מהמשפחות, פער של אלפי שקלים בין הכנסה להוצאה הוא תופעה קבועה: לא אירוע חד-פעמי, אלא מבנה שמייצר למאות אלפי משקי בית גירעון חודשי קבוע.

הפגיעה אינה מוגבלת לאוכלוסיות מוחלשות. גם מעמד הביניים - משפחות עובדות, בעלי עסקים קטנים ומשרתי מילואים - מצויים בחשיפה גבוהה להסתבכות: הם נושאים בהוצאות קבועות גבוהות, חווים תנודות חדות בהכנסה, ועל פי רוב אינם עומדים בקריטריונים לסיוע כלשהו מהמדינה. במציאות הזו, האשראי משמש עבור משפחות רבות אמצעי הישרדות ולא כלי כלכלי.

דו"ח מצב החובות בישראל לשנת 2025 מבקש להציג את מבנה המשבר ואת המנועים שמזינים אותו: יוקר המחיה, האשראי הצרכני ומערכות הגבייה והשיקום. הדוח מתבסס על נתונים של בנק ישראל, רשות האכיפה והגבייה, הממונה על חדלות פירעון, מחקרי עומק של דף חדש וארגוני חברה אזרחית.² מטרתו להנגיש תמונה מרוכזת, עדכנית ומבוססת, לצד נתונים מעודדים על שיקום כלכלי, שהוא בהחלט בגדר האפשר, וכיווני פעולה שיכולים לצמצם את המשבר ולהחזיר למשקי הבית בישראל מסלול ברור של יציבות.

שלושת המנועים הללו פועלים יחד ויוצרים "ספירלה כלכלית": יוקר המחיה יוצר גירעון. הגירעון מוביל לתלות באשראי, ועליית מחיר האשראי מייצרת ריבית ופיגורים שרק מעמיקים עוד יותר את הגירעון החודשי. כל ירידה בהכנסה, מחלה, תקלה ברכב או שירות מילואים ממושך - מזניקים משקי בית למסלול של לחץ כלכלי שפוגע בבריאות, בזוגיות, בביטחון הסוציאלי, ובתפקוד התא המשפחתי כולו.¹

לצד זה, מערכות הגבייה וחדלות הפירעון בישראל מתקשות לייצר מסלול שיקום אמיתי. הן מתאימות לעולם שבו חוב הוא חריג, לא לעולם שבו חוב הפך לשגרה. כפי שנרחיב בהמשך הדו"ח, כ-600 אלף איש בישראל מתמודדים עם הליכי הוצאה לפועל, ורבים מהם מגלים שהמערכת מייצרת הגבלות, עיקולים וסנקציות, אך אינה מציעה נקודת יציאה ברורה. הזמן הממוצע לסגירת תיק הוצאה לפועל הוא 13 שנה.

לא ישנים בלילה, רבים כל הזמן, לא מטפלים בדברים החשובים שזה הילדים, ההקשבה להם, עובדים בלי ריכוז בעבודה. המצב הרגשי הזה נמשך כבר שנים רבות וזה ממוטט מכל הבחינות.

לפעמים אנשים שהגיעו למצב הזה נאלצים לעבוד בשחור, או לא עובדים כדי שלא יקחו להם את הכסף. הם מרגישים שהם קורסים. זה כמו משבר בעקבות מוות או גירושין. שבר עצום.

משתתפים בתוכנית השיקום הכלכלי של עמותת דף חדש

1 Stephanie Ben-Ishai, The Gendered Dimensions of Social Insurance for the "Non-Poor" In Canada, 43 OSGOOD HALL LJ 289 (2005); Feibelman Adam, Defining the Social Insurance Function of Consumer Bankruptcy, 13 AM. BANKR. INST. L. REV. 129 (2005).

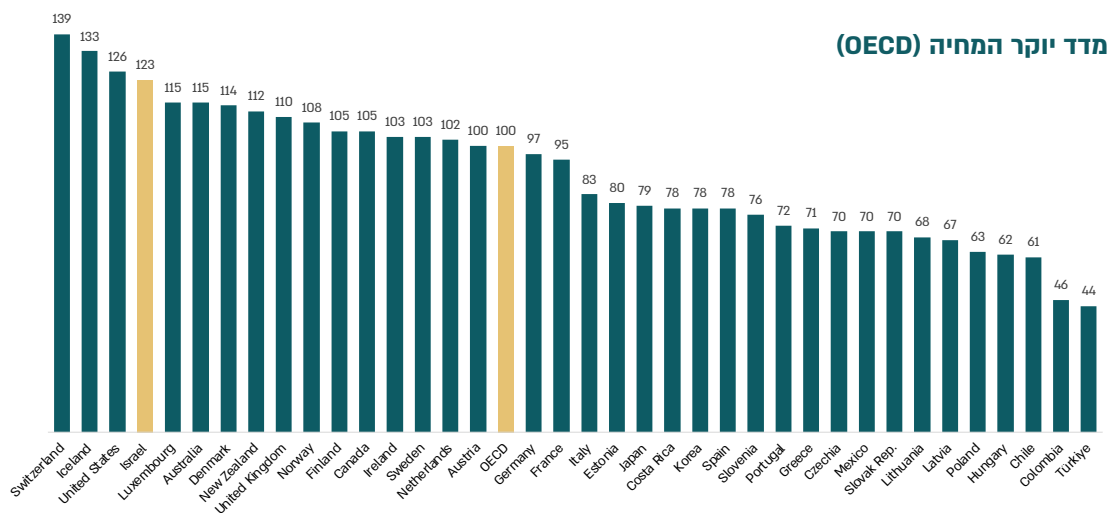
2 הדו"ח מבוסס על הנתונים המעודכנים ביותר שפורסמו בדו"חות של גורמים רשמיים, רשויות ממשלתיות, בנק ישראל ועוד. הדו"ח מבקש לאגד נתונים ממקורות שונים, יש לקחת בחשבון שיש שונות בדימויות, בגודלן ובמהות הדגימה והבדיקה, אצל כל אחד מהגורמים, מה שמקשה, לעיתים, על הגעה למסקנה אחידה. נכון למועד פרסום הדו"ח, חלק מנתוני 2024 טרם פורסמו על ידי כלל הרשויות.

פרק א

יוקר המחיה – מבוע הלחץ הראשון על משקי הבית

עלויות המחיה בארץ הן מהגבוהות ב-OECD. עלות המחיה הריאלית למשפחה עולה על 22,000 ₪ בעוד שמשפחה חצינית בישראל מרוויחה רק כ-16,500 ₪. כ-35% מהמשכחות בישראל נעזרות בהלוואות צרכניות, רבות מהן עושות זאת כדי לגשר על הפער השלילי בין הוצאות להכנסות.

מקור: OECD- Price level indices⁴.

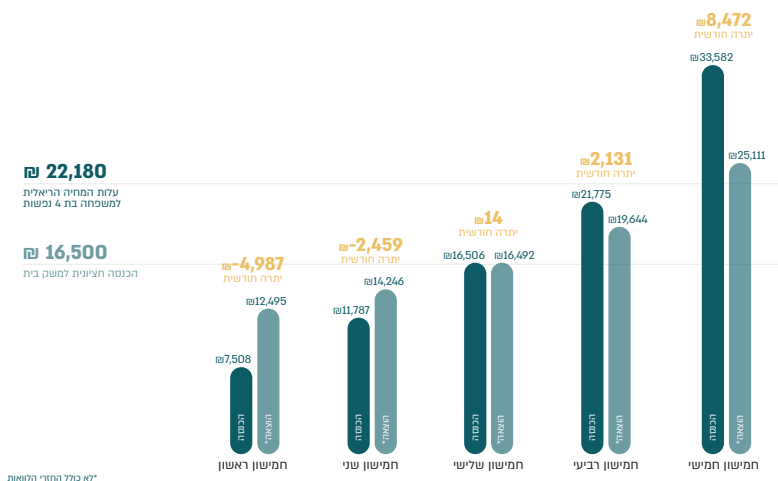
פער מבני בין הכנסה להוצאה

על פי נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, משק בית חציוני מכניס כ-16,500 ש"ח (נטו) בחודש ומוציא סכום דומה. לכאורה, משק הבית החציוני בישראל (עשירון 5-6) חי באיזון כלכלי, עשירונים 7-8 מצליחים לחסוך מעט, ועשירונים 1-4 חיים בגרעון מתמשך.

אלא, שמדדי ההוצאה של הלמ"ס - המשמשים כבסיס לקביעת מדיניות ממשלתית - אינם מתייחסים להחזרי הלוואות, וזאת על אף שכ-35% ממשקי הבית בישראל נושאים גם הלוואות צרכניות, עם החזרים חודשיים של אלפי שקלים⁶.

כשהחזר החודשי על אשראי נלקח בחשבון, התמונה משתנה מהותית וגם משפחה ש"על הנייר" אמורה להיות מאוזנת ואף בעודף תקציבי - בפועל אינה גומרת את החודש, ונמצאת בסיכון גבוה של התדרדרות לחוב.

במצב כזה, כל ירידה בהכנסה או הוצאה בלתי צפויה – כמו מחלה, אבטלה, תקלה יקרה או שירות מילואים – מובילה במהירות לגירעון, שמוביל לחוב ולהסתבכות שמחירה אינם כלכליים בלבד, אלא משפיעים על יציבות התא המשפחתי כולו.

3 יוקר המחיה בישראל בהשוואה בין-לאומית, פרספקטיבה היסטורית, מכון טאוב; דו"ח ועדת טרכטנברג; בת חן רוטנברג, יוקר המחיה והשינוי במדד המחירים בישראל ובמדינות המפותחות, הכנסת - מרכז המחקר והמידע, יולי 2024.

4 <https://www.oecd.org/en/data/indicators/price-level-indices.html>

5 הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, הכנסה והוצאה חודשית ממוצעת בעשירונים של משקי בית, לפי הכנסה נטו לנפש סטנדרטית, לשנת 2022 (פורסם ביום 27.08.2025).

6 בנק ישראל, צוות בין-משרדי לגיבוש תכנית לאומית להגברת ההכנסה הפיננסית, יולי 2022, בעמוד 70 ו-72 וראו פירוט לפי עשירונים; לביב שאמי, מרכז טאוב לחקר המדיניות החברתית בישראל, החוב של משקי הבית בישראל, ינואר 2019, בעמוד 56.

עלות מחיה נורמטיבית: התמונה האמיתית

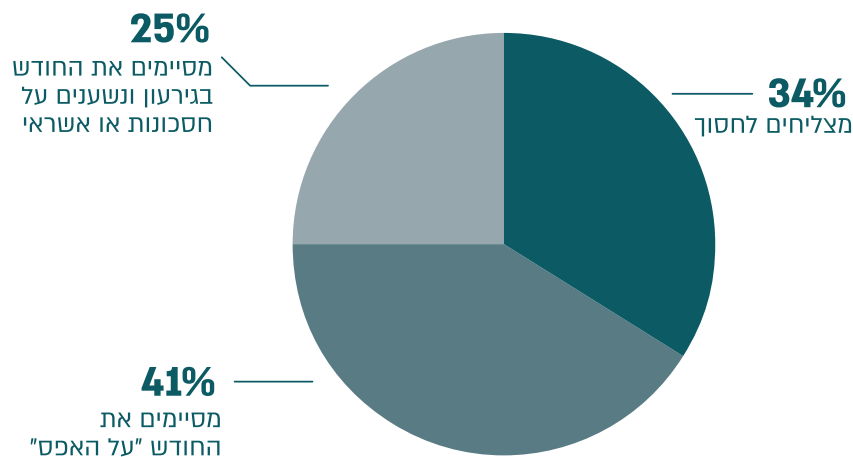
כלומר, אפילו משכחה "חציונית", ממעמד הביניים, ללא חובות, נדרשת להוציא מדי חודש סכום הגבוה בכ-35% מהכנסתה כדי לשמור על רמת חיים סבירה. עבור משקי בית שממוקמים מתחת להכנסה החציונית, הפער גדול אף יותר. משכחות רבות בישראל נאלצות לצמצם את רמת החיים מתחת לנורמה המקובלת (צעד שהאפקטיביות שלו לאורך זמן מוגבלת), ומי שגם סוחב על גבו החזרי הלוואות ימצא עצמו במערבולת של גרעונות וחובות.

אבל גם הנתונים שהוצגו עד כה אינם מציינים את התמונה המלאה.

לפי מחקר של ארגון "לתת" עלות המחיה הנורמטיבית (כלומר, ריאלית) למשכחה בת ארבע נפשות עומדת על כ-22,180 ₪ בחודש⁷, אל מול הכנסה חציונית של כ-16,500 ₪. זהו פער אינהרנטי של כ-5,700 ₪ מדי חודש.

שברירות כלכלית: איזון כלכלי כמלכודת חוב

נתוני הלמ"ס מלמדים גם הם על המאזן החודשי של משקי הבית:⁸

נתונים נוספים מלמדים על כך שיוקר המחיה נתפס בשנים האחרונות כגורם לחץ מרכזי על משקי הבית:

- כ-40% מבני 25-44 דיווחו על דאגה יומיומית מיוקר המחיה.⁹
- כ-75% מהציבור נאלצו לצמצם לפחות הוצאה משמעותית אחת במהלך השנה.¹⁰
- 57% ממשקי הבית יתקשו לעמוד בהוצאה בלתי צפויה של 8,000 ₪.¹¹

7 ארגון לתת, דוח העוני האלטרנטיבי לשנת 2024. העלות הנורמטיבית (ריאלית) לזוג עם שני ילדים עומדת על 22,181 ₪, ואילו עלות המחיה המינימלית על 13,671 ₪. זוהי עליה ביחס לשנת 2023, אז עמדה עלות המחיה הנורמטיבית על 22,009 ₪ (הפרש זניח) והעלות המינימלית על 12,735 ₪ (פער של כ-7.5%).

8 הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, סקר אמון הצרכנים לחודש אוקטובר 2025 - המצב הכלכלי הנוכחי של משקי הבית. ר' גם נתוני ארגון פעמונים על עלייה באחוז המקרים בהם ההוצאות של משק הבית גבוהות מהכנסות: פעמונים, סיום 2024: סקר פעמונים השנתי ומדד פעמונים לחוסן כלכלי.

9 סקר עמדות הציבור בנושאי כלכלה ויוקר המחיה, המכון הישראלי לדמוקרטיה, מאי 2023.

10 סקר עמדות הציבור בנושאי כלכלה ויוקר המחיה, המכון הישראלי לדמוקרטיה, מאי 2023.

11 https://www.calcalist.co.il/local_news/article/stjscwc6o

גם לגבי האוכלוסייה שמסיימת באיזון, כל הוצאה בלתי צפויה עלולה להפוך את המאזן השביר לגירעון עמוק וליצור תלות קבועה באשראי. במציאות זו האשראי אינו מנוף לצמיחה או להשקעה, אלא רק "משכך כאבים" שדוחה את הקץ, ועלול להחריף את ההסתבכות הכלכלית של משק הבית.

התופעה לא מאפיינת רק משפחות במצוקה כלכלית "קלאסית", אלא גם משפחות עובדות ובעלי עסקים ממעמד הביניים - אוכלוסייה שאינה זכאית להטבות או סיוע מהמדינה, אך נדרשת לעמוד בהוצאות קבועות גבוהות יחסית (משכנתא, חינוך וכיו"ב), ולהתמיד בהן גם בעת משבר או זעזוע כלכלי, מה שעלול לגרור אותן לתוך מעגל גדל והולך של תלות באשראי, שבו יתמקד הפרק הבא.

תחושת כישלון שלי כאמא.
יש מלא דברים. הילדים יוצאים עם חברים ואין לי יכולת לספק להם מה שהם רוצים...
הגדול לומד י"ג ואין לי יכולת לתת לו את שכר הלימוד.

משתתפת/ת במונחים השיקום הכלכלי של עמותת דף חדש

השפעות המלחמה

במהלך המלחמה ההשפעה החריפה עוד יותר:

65% מנתמכי הסיוע ו-32% מהציבור הרחב דיווחו על הרעה במצב הכלכלי,¹² כאשר הפגיעה הייתה משמעותית במיוחד באזורי קו העימות.¹³ תחילת 2024 הביאה גל התייקרויות נוסף,¹⁴ ועל פי מדד "פעמונים" לחוסן כלכלי לשנת 2024 - 45% מהמשפחות דיווחו כי מצבן הכלכלי הורע בשנה האחרונה ו-42% דיווחו כי הכנסותיהן אינן מספיקות.

15

עבור משפחות אלה, **יוקר המחיה הגבוה פוגש ירידה**

חדה בהכנסות, והאשראי הפך פעמים רבות ל"קו

ההגנה" האחרון.

מבט על העסקים הקטנים

המלחמה גרמה לזעזוע גם במגזר העסקי, בעיקר בעסקים קטנים ובינוניים שנושאים חלק גדול מהנטל התעסוקתי בישראל. במחצית השנייה של 2024 נרשם גידול של כ-51 מיליארד ₪ באשראי לעסקים ולמשקי בית גם יחד, נתון שמעיד על מאמץ הישרדותי רחב היקף.¹⁶ בקרב עסקים הפועלים באזורי העימות, 44% נאלצו לעזוב את בתיהם. כחצי מהעסקים דיווחו על ירידה של למעלה מ-50% בהכנסות, ו-32% שוקלים לסגור את העסק. 86% אמנם קיבלו מענקים, אך אלו סיפקו הקלה זמנית בלבד.¹⁷

הפגיעה בעסקים אינה נותרת בגבולות העסק. היא מחלחלת מיד למשקי הבית עצמם. בתקופת הלחימה גויסו למילואים מספר חסר תקדים של חיילים וחיילות, שהשפיעו באופן מדי על שוק התעסוקה ועל יציבות ההכנסה. במקביל נרשמה עלייה של פי תשעה בבקשות לדמי אבטלה.¹⁸

12 ארגון לתת - דו"ח העוני האלטרנטיבי לשנת 2024.

13 על אף מתווה ההקלות שהוביל בנק ישראל, מתווה מקיף של בנק ישראל שאומץ על ידי הבנקים לסיוע ללקוחות. בהתמודדות עם השלכות מלחמת "חרבות הברזל", אוקטובר 2003.

14 10-23-2024, <https://www.boi.org.il/publications/pressreleases/b15-10-23>, דו"ח שנתי בנק ישראל 2024.

15 מבקר המדינה, מלחמת חרבות ברזל - היבטים כלכליים ותקציביים, דו"חות מיוחדים, 04.11.2025, [דיווח ההסתדרות מיום 23.09.2024](https://www.boi.org.il/publications/pressreleases/b15-10-23).

16 פעמונים, סיוע: סקר פעמונים השנתי ומדד פעמונים לחוסן כלכלי.

17 בנק ישראל, דוח היציבות הפיננסית, המחצית השנייה של שנת 2024 יולי - דצמבר.

18 ד"ר רונית עמית - אדווה מחקר ופיתוח, מענקי חירום לעסקים קטנים בקו העימות מלחמת חרבות ברזל; מחנך אשראי בעסקים קטנים ובינוניים בעקבות מלחמת חרבות ברזל, הסוכנות לעסקים קטנים ובינוניים במשרד הכלכלה, נובמבר 2024.

18 מרכז טאוב, מלחמת 7 באוקטובר 2023 והשפעותיה על החברה והכלכלה בישראל, דצמבר 2023. הרחבה על תוכניות הסיוע ניתן למצוא אצל: נעם בוטוש, נתן שבע, סקירה מקר

כלכלית בעקבות מלחמת חרבות ברזל, כנסת ישראל, מרכז המחקר והמידע, 29 באוקטובר 2023.

למעלה ממחצית העצמאים טרם התאוששו מהירידה בפעילות, ¹⁹ ו-24% ממשקי הבית נאלצו לצמצם צריכה בסיסית. 18% נכנסו למינוס, ו-45% דיווחו על עלייה בהוצאות. ²⁰ בקרב עסקים שחוו ירידה משמעותית בפעילות, כשליש מהבעלים שקלו סגירה. ²¹

כאשר עסק קטן קורס - משק הבית קורס יחד איתו. אשראי עסקי ואשראי פרטי מתערבבים בפועל לכיס אחד. במצבי חירום, בעלי עסקים רבים משתמשים בחסכונות פרטיים, במסגרות אשראי ובהלוואות צרכניות כדי להחזיק את העסק בחיים. כך הופך המשבר העסקי למנוע נוסף במכונת החובות של משקי הבית.

אחרי הקורונה העסק התחיל סופסוף לצמוח ואז פרצה המלחמה. בסוף השנה הייתי אמור לסיים עם כל ההלוואות שלקחתי בקורונה, ובמקום זה לא ראיתי רווחים, והחובות שולשו. הייתי מאז בשלושה סבבי מילואים. אני עד עכשיו מנסה להשתקם.

משתתפת/ בתוכניות השיקום הכלכלי של עמותת דף חדש

הפגיעה במשרתי מילואים

75%
ממשרתי המילואים
דיווחו על פגיעה
כלכלית

41%
פוטרו או נאלצו
לעזוב את עבודתם

עפ"י סקר של הלמ"ס שפורסם בספטמבר 2025, ²² ל-34% ממשפחות משרתי המילואים נגרם קושי כלכלי בעקבות השירות. בקרב משפחות שבראשן עומדות גרושות או רווקות עם ילדים משותפים: 58% ו-48% מהן, בהתאמה, דיווחו על קושי כלכלי בעקבות השירות.

שירות המילואים פגע גם בבנות הזוג: 25% מהשכירות ו-73% מהעצמאיות דיווחו על פגיעה תעסוקתית. 38% מבנות הזוג פנו לסיוע כלכלי ושיעור דומה דיווח על צורך בסיוע רגשי או נפשי. בסך הכל 61% מבנות הזוג נזקקו לסיוע כלשהו בעקבות שירות המילואים, נתון המדגיש את עומק האתגר הכלכלי והנפשי המוטל על המשפחה כולה בתקופות שירות ממושכות.

סקר מקביל של שירות התעסוקה מלמד על פגיעה כלכלית אצל 75% ממשרתי המילואים, ועל פגיעה כלכלית משמעותית אצל 48% מהם. 60% דיווחו על חוסר יציבות תעסוקתית ו-41% פוטרו או נאלצו לעזוב את עבודתם. ²³

¹⁹ דפנה אבירם ניצן ועומר כהן, סקר מצבם הפיננסי של העובדים בזמן מלחמת חרבות ברזל, המכון הישראלי לדמוקרטיה, ינואר 2025.

²⁰ סקר פעמונים לשעת חירום, נובמבר 2023.

²¹ הסוכנות לעסקים קטנים ובינוניים, הגורמים לסגירת עסקים 2019 - 2024, ינואר 2025.

²² הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה - סקר משפחות משרתי המילואים, ספטמבר 2025.

²³ שירות התעסוקה הישראלי, סקר מילואימניקים, 27 במרץ 2025.

עליית הריבית – מנגנון הלחץ השלישי שמייקר את החוב

על סף גירעון מגלות שכל שינוי בריבית מזיז את נקודת האיזון שלהן כלפי מטה. התוצאה היא מעגל שבו יוקר המחיה מכביד, הריבית מייקרת את החוב, והחוב דוחף לנטילת אשראי נוסף, כאשר ככל שהסיכון ללווה גדל - כך גם יעלו הריביות שהוא משלם. רצף שמקשה על משקי הבית ליצור יציבות ועלול להפוך זעזועים קצרים למשברים מתמשכים ומעמיקים.

עליית הריבית בשנים האחרונות הפכה את החוב הקיים לנטל כבד במיוחד.

הריבית על יתרת חובה בבנק עומדת בממוצע כיום על כ-13.5% לשנה,²⁴ הריבית על אשראי צרכני "רגיל" נעה סביב 9%, והריבית על אשראי מתגלגל מגיעה לכ-15-16%.²⁵ שילוב של ריבית גבוהה עם אינפלציה מתמשכת מגדיל את ההחזרים החודשיים, מצמצם את הנזילות של משקי הבית ומעמיק את התלות בהלוואות חדשות לצורך כיסוי הלוואות ישנות.

במציאות זו הריבית אינה רק מחיר הכסף. היא מנגנון דחיפה נוסף לתוך החוב: משכחות שנמצאות מלכתחילה

הבעיה הראשונה – תזרים, שנבע בעצם מחובות. כשהגעתי לליווי זה היה שנה וחצי אחרי שפירקתי שותפות, והתחלתי לגייס לקוחות ואז המלחמה הגיעה והרסה הכל, כשטיפה הרמתי ראש.

קודם כל ארגון וסדר. כל מה שקשור בהתנהלות הוצאות מול הכנסות. לא ידענו מה באמת נשאר לנו אחרי כל הבלאגן. לא ידענו איפה אנחנו עומדים.

משתתפים בתוכנית השיקום הכלכלי של עמותת דף חדש

²⁴ בנק ישראל, דיווח לוועדת הכלכלה לפי סעיף 113 לחוק נתוני אשראי, אפריל 2025. יוער כי במקומות אחרים פורסמה ריבית של כ-12% ויתכן שהפער נובע מכך שהדיווח מתוך מאגר נתוני אשראי מגלם גם חיוב בריביות פיגורים.

²⁵ נכון לחודש דצמבר 2024, <https://www.boi.org.il/information/interestrates/compare>.

סיכום

יוקר המחיה כמנוע החוב הראשון

- עלויות המחיה בישראל מהגבוהות ב-OECD.
- מדדי ההוצאות של הלמ"ס אינם משקפים החזרי הלוואות.
- עלות המחיה הריאלית עומדת על כ-22,000 ₪ בעוד שההכנסה החציונית עומדת על כ-16,500 ₪ בלבד.
- 25% ממשקי הבית בישראל בגרעון מתמשך, וכ-40% חיים "על האפס".
- בעלי עסקים קטנים ומשרתי מילואים מצויים ברמת חשיפה גבוהה.

המלצות מדיניות

מה צריך לעשות?

1. לשלב נתונים על החזרי הלוואות במדדי ההוצאות של גורמי מחקר רשמיים - הלמ"ס, ביטוח לאומי וכיו"ב.
2. לפתח מדד רשמי מחייב של "עלות מחיה נורמטיבית / מינימלית" למשכחה.
3. למסד ברשויות מקומיות תכניות חינוך פיננסי למשכחות צעירות ותכניות שיקום למשקי בית שנקלעו לקשיים.

פרק ב

אשראי רב שכבתי – ליבת המערכת של מכונת החובות

האשראי, על סוגיו השונים, הפך למנגנון שמאפשר לנהל מחסור מתמשך במקום לפתור אותו. המערכת הפיננסית ממשיכה להעמיד הלוואות כמעט לכל דורש, ללא הבחנה בין מי שיכול לשאת חוב נוסף לבין מי שכבר עומד על שפת תהום כלכלית, והלוואה נוספת עלולה לדחוף אותו אל עבר חדלות פירעון.

בשנה האחרונה נמשכה מגמת העלייה: נרשם גידול בהעמדת הלוואות חדשות לציבור, עלייה של כ-14% בניצול מסגרות כרטיסי האשראי, ועלייה משמעותית בפיגורים בהחזרי הלוואות - הן במערכת הבנקאית והן בגופים חוץ-בנקאיים.²⁸

האשראי של משקי הבית מפותל בין מקורות רבים ומגוונים, כאשר ריבוי המקורות יוצר מצב שבו משק בית אחד נדרש להתמודד עם החזרים רבים, בתאריכים שונים ובתנאים שונים. עומס זה מקשה על שליטה תקציבית ועל הבנת תמונת המצב, ופוגע במיוחד במשפחות בעלות הכנסה נמוכה או תנודתית.²⁹

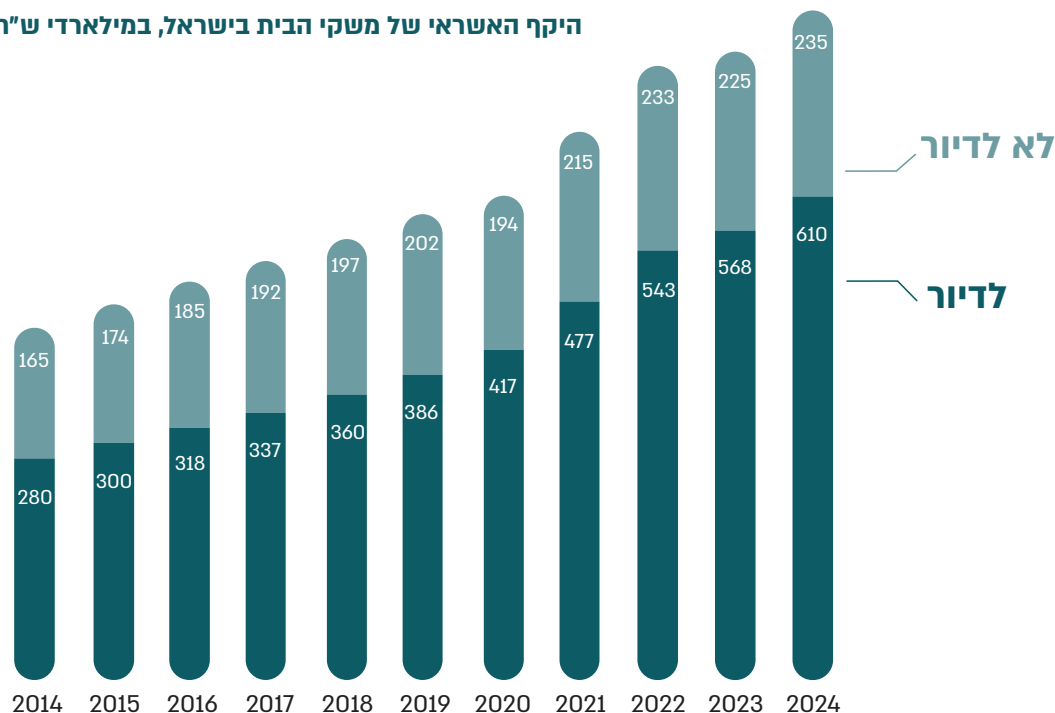
וכך, גלישה איטית ולא מורגשת למינוס עלולה להוביל לכך שכל טלטלה קטנה מביאה לחריגה ממסגרת ומובילה לצריכה של אשראי נוסף, ומשם קצרה הדרך להסתבכות כלכלית.

יוקר המחיה בישראל דוחף משקי בית להישען על אשראי כאמצעי הישרדות יומיומי. עבור רבים האשראי אינו כלי לתכנון או להשקעה, אלא הדרך היחידה לגשר על הפער בין הוצאות בסיסיות לשכר שאינו מדביק את עליית המחירים. כך נוצר מנגנון מערכתי שמזין את עצמו. משקי הבית משתמשים באשראי כדי לסגור את החודש, והמערכת הפיננסית ממירה את התלות הזו למקור הכנסה קבוע.

בפועל נוצרה בישראל "מכונת חובות" שמורכבת משכבות של אשראי, חלקן גלויות - הלוואות צרכניות, משכנתאות והלוואות רכב, וחלקן חמקמקות וכמעט בלתי מורגשות - כמו מינוס בחשבון, אשראי מתגלגל ועסקאות קרדיט אשר נתפסות בציבור כשירות **ולא כחוב**. ביחד הן יוצרות עומס מתמשך ופגיעות גבוהה לזעזועים כלכליים.

מנתוני בנק ישראל עולה כי **היקף האשראי של משקי הבית עלה בשש השנים האחרונות בכ-50% ועומד כיום על 845 מיליארד ₪**.²⁶ כשלושה רבעים מהחוב מיועדים לדיוור, וכרבע מוגדר אשראי צרכני.²⁷

היקף האשראי של משקי הבית בישראל, במיליארדי ש"ח

26 החוב של המגזר הפרטי הלא-פיננסי, בנק ישראל, מבט סטטיסטי 2022; מבט סטטיסטי 2023; מבט סטטיסטי 2024. יוער כי עפי" הדיווח לועדת הכלכלה לפי סעיף 113 לחוק נתוני אשראי, אפריל 2025, עמד האשראי הכולל למשקי בית בשנת 2024 על 948 מיליארד ₪.
 27 בנק ישראל, דין וחשבון 2024; בנק ישראל, מבט סטטיסטי 2024.
 28 בנק ישראל, דיווח לועדת הכלכלה לפי סעיף 113 לחוק נתוני אשראי, אפריל 2025.
 29 בנק ישראל, דיווח לועדת הכלכלה לפי סעיף 113 לחוק נתוני אשראי, אפריל 2024.

פרק זה מציג את מבנה האשראי בישראל, את האופן שבו שכבות האשראי השונות מצטברות למערכת אחת שמעמיסה על משקי הבית, ואת המשמעויות הכלכליות והחברתיות של מודל המימון הנוכחי. תתי-הפרקים מפרקים את השכבות הללו ומציגים כיצד כל אחת מהן תורמת לעומס הכולל, ומהם הכשלים שמונעים מסלול שיקום אמיתי.

המינוס בבנק: שער הכניסה למכונת החובות

מינוס הוא הלוואה לכל דבר, אך לקוחות בנק רבים רואים בו כ"שירות" ולא כחוב.

כ-24% ממשקי הבית בישראל נמצאים במינוס כרוני.³¹

היקף המינוס הכולל עומד על כ-16 מיליארד ש"ח, והריבית בפועל - כ-13.5% בממוצע.

לקוחות רבים לא תופסים את מסגרת החובה ("מינוס") כחוב, למרות שבפועל מדובר בהלוואה יקרה ומסוכנת, שכן אין לה מנגנוני שליטה בסיסיים: אין לה לוח סילוקין או תאריך סיום, מגבלות הסכום שלה עשויים להשתנות ע"י הבנק וללא שליטה אמיתית של הלקוח, והריבית עליה גבוהה ונגבית מדי יום. שימוש גבוה במסגרת אשראי אף פוגע בדירוג האשראי ומייקר אשראי עתידי. כך הופך המינוס מכלי חירום לאמצעי מימון שוטף.

הנגישות הגבוהה למינוס יוצרת אשליית ביטחון פיננסי ומאפשרת לדחות החלטות ולכסות פערים תקציביים. אך שימוש מתמשך בו הופך אותו ממנגנון חירום לכלי מימון קבוע שמחליף התנהלות תקציבית תקינה. כך נקלעים משקי בית למעגל של ריבית יומית גבוהה, אובדן שליטה על ההוצאות והיעדר נקודת יציאה.

ללקוח אמנם תמיד שמורה האפשרות שלא לנצל את מסגרת האשראי בחשבון, אך הדבר כרוך בהשקעת מאמץ מנטלי וזמן בחיפוש אחר פתרונות אחרים, בעוד שניצול המסגרת זמין, מהיר וקל עבורו. כ"לקוח שבוי" של הבנק, הריבית ביתרת החובה היא מהגבוהות במשק, ואף נחשבת מהגבוהות ב-OECD.³²

למה ישראל חריגה?

במדינות רבות באירופה קיימים מנגנוני בלימה: מסגרת אשראי אינה ברירת המחדל בפתיחת חשבון, אלא ניתנת רק לבקשת לקוח. היא קצובה בזמן, חלה חובת גילוי מורחבת על הבנק וחל איסור להגדיל מסגרת ללא בדיקת יכולת החזר וחובת הצעת חלופות זולות. בישראל, לעומת זאת, מסגרת אשראי מהווה ברירת מחדל, היא פתוחה לשימוש ללא הגבלת זמן, ניתנת בקלות רבה, ואף משתנה ללא שליטה של הלקוח, ולעיתים משמשת תחליף להכנסה במקום להוות כלי חירום.

הנתונים מלמדים כי משיכת יתר היא תופעה רחבה ומתמשכת בקרב משקי הבית בישראל: 46% ממשקי הבית נכנסים למינוס לפחות פעם בשנה, ו-24% מצויים ביתרת חובה באופן כרוני.³³ יתרות החובה הכוללות מגיעות לכ-16 מיליארד ש. יתרת החובה הממוצעת למשק בית עומדת על כ-14,500 ש, והריבית הממוצעת עליה היא כ-13.5% בשנה - שיעור גבוה בהשוואה לאשראי מסוגים אחרים.³⁴

כך, במקום שמסגרת האשראי בחשבון תשמש כ"כרית בטחון" למשבר תזרימי זמני, יוצא שכרבע ממשקי הבית למעשה "חיים במינוס" וכל זעזוע כלכלי, ולו הקל ביותר, עלול להביא אותם למצב של חריגה ממסגרת.

31 בנק ישראל - מערכת נתוני אשראי, דיווח לוועדת הכלכלה, 2025. בנק ישראל, דיווח לוועדת הכלכלה בהתאם לסעיף 113 לחוק תו י אשראי, התשע"ו 2016, אפריל 2023.

32 בנק ישראל - ריבית עו"ש (חובה), 2024; נעם בוטוש, משיכת יתר (אובדרפט) בישראל ובמדינות אירופה, הכנסת - מרכז המחקר והמידע, 15 באוקטובר 2023. עוד, ברוב מדינות העולם המערבי אין בכלל אופציה של "מסגרת אשראי", בטח לא כברירת מחדל. ראו בהרחבה: לובי 99, צמצום תופעת 'האובדרפט הכרוני', 11 באוגוסט 2024.

33 ניצול כרוני מוגדר כמצב של משיכת יתר בסכום כלשהו בכל חודש במשך לפחות שנה. מצב זה של מינוס כרוני נותר יציב, בנק ישראל, דיווח לוועדת הכלכלה בהתאם לסעיף 113 לחוק נתוני אשראי, התשע"ו 2016, אפריל 2025. יציין כי עפ"י חלק מהדיווחים

34 בנק ישראל, דיווח לוועדת הכלכלה לפי סעיף 113 לחוק נתוני אשראי, אפריל 2025. יציין כי עפ"י מקורות מסוימים עומדת הריבית על המינוס על כ-12% וייתכן שנתוני הדיווח של מאגר נתוני אשראי מגלים גם חיוב בריבית פיגורים.

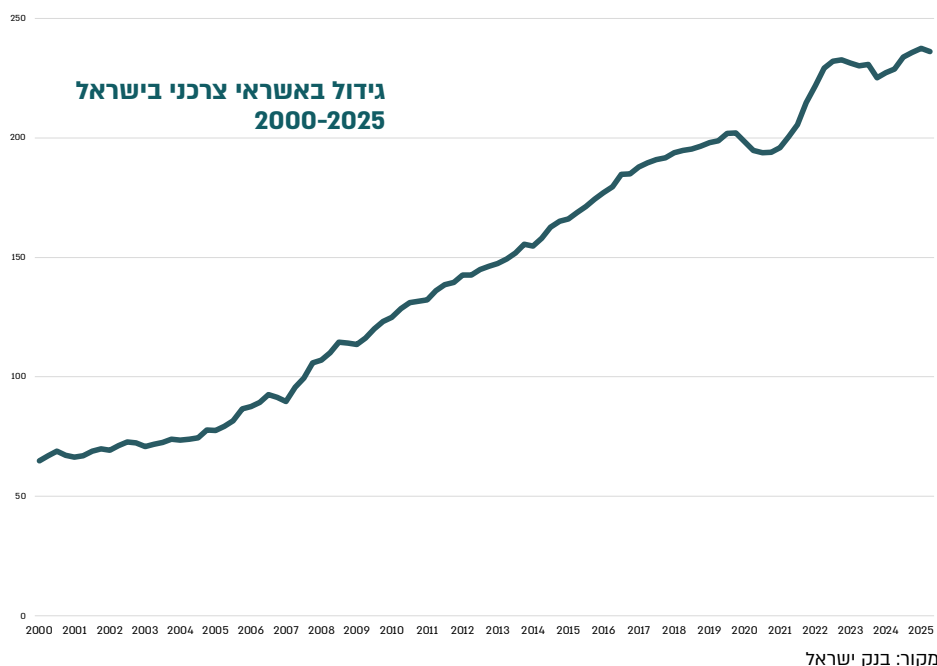
"הלוואה בקליק" – מלכודת הדבש של האשראי הצרכני

היקף האשראי שאינו לדיור עמד על 236 מיליארד ש"ח בשנת 2024 - פי 4 תוך 25 שנים.
בעלי הלוואות פרטיים מפגרים ב־3.2 מיליארד ש"ח בתשלומים - עלייה של 43% בשנתיים.³⁵

האשראי הצרכני בישראל הפך מכלי למימון נקודתי למנגנון שמאפשר למשקי בית לשרוד את החודש במחיר של חוב עתידי. ההלוואות הצרכניות, האשראי החוץ בנקאי ומוצרי האשראי בכרטיסי אשראי קשורים ישירות לפער בין ההכנסה החציונית לעלות המחיה ומעמיקים אותו.

בניגוד למשכנתא או לאשראי עסקי, שנועדו להשקעה ארוכת טווח ומעודדים צמיחה, האשראי הצרכני משמש לא פעם למימון שוטף. כשהוא מצטרף למינוס כרוני ולאשראי מתגלגל, הוא הופך למנוע מרכזי במכונת החובות: ההחזרים מעמיקים את הגירעון, ומשקי בית רבים נשאבים לתלות בהלוואות שמגדילות מדי חודש את היקף החוב הכולל.

כפי שניתן לראות, היקף האשראי הצרכני עולה משנה לשנה, ובשנת 2024 כ-5.7 מיליון לקוחות פרטיים קיבלו אשראי מהבנק,³⁶ בריבית ממוצעת של כ-37.8%³⁷

העליה בהיקפי האשראי הצרכני משתנה בהתאם לחוסנה של האוכלוסיה - מאז עליית הריבית לפני כ-3 שנים, ישובים בממד חברתי-כלכלי גבוה מצליחים לצמצם את חובותיהם, בעוד שישובים באשכולות הנמוכים צורכים יותר ויותר אשראי.³⁸

35 דו"ח היציבות הפיננסית של בנק ישראל (2023). נתוני האשראי מגלים גם זינוק בסך ההלוואות שלא למטרת מגורים או משכנתא על דירה ("הלוואות לכל מטרה"), לסכום של 570 מיליון ₪; בנק ישראל - החוב של המגזר הלא פיננסי, 2024. <https://www.boi.org.il/roles/statistics/money-and-debt-aggregates/debt-and-credit/#mainContent> (תקופה: דצמבר 1999 עד יוני 2025), גידול מ-63.8 מיליארד ל-236.2 מיליארד.

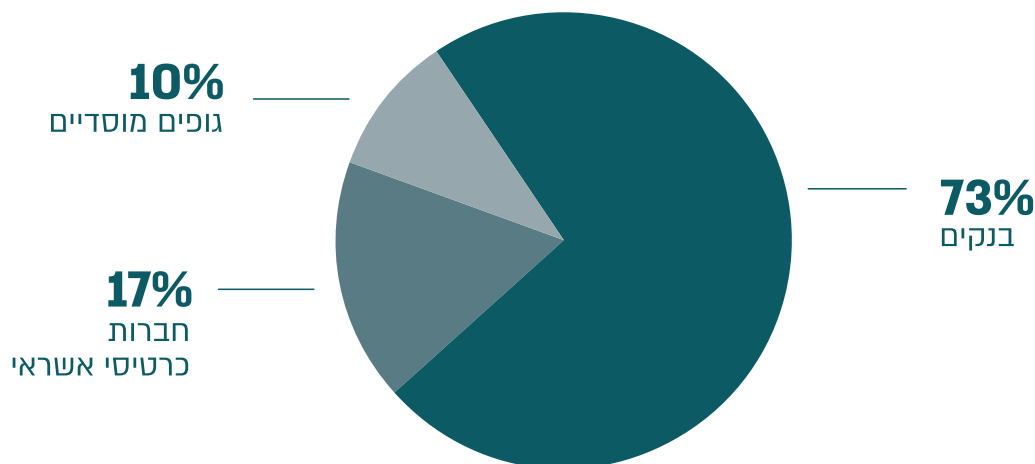
36 לרבות "הלוואה לכל מטרה", דו"ח היציבות הפיננסית של בנק ישראל (2024).

37 בנק ישראל, דיווח לוועדת כלכלה לפי סעיף 113 לחוק נתוני אשראי, אפריל 2025.

38 בנק ישראל, דוח שנתי 2024.

פיזור מקורות אשראי

האשראי הצרכני בישראל מתחלק בין שלושה סוגי נותני אשראי:³⁹

מקור: בנק ישראל, דוח לשנת 2024.

התוצאה היא מבנה חוב מפוצל, שמקשה על שליטה ובקרה ומגדיל את הסיכון להלוואות בפיגור, כאשר לכ-75% מהלווים יש בנוסף לאשראי הצרכני גם מינוס בחשבון ו/או תשלומי משכנתא.⁴⁰

עלייה בפיגורים

הצמיחה בהיקף האשראי מביאה איתה גם לעלייה בכשל-אשראי - הלוואות שאינן נפרעות. לפי נתוני בנק ישראל, בעלי הלוואות פרטיים מפגרים ביותר מ-90 יום בהחזרי אשראי צרכני בסכום כולל של כ-3.2 מיליארד ש"ח, עלייה של כ-43% בתוך כשנתיים.⁴¹ כפי שפורט בהמשך, אחת הסיבות ליצירת פיגורים בהחזר היא שמדובר בגלגול אשראי. סיבה אחרת עשויה להיות עליית האשראי לדיוור.⁴²

הנתון אינו מאיים כרגע על יציבות הבנקים, אך הוא משקף מצוקה גוברת במשקי הבית ומצב של גלגול חובות ונטילת הלוואות חדשות לכיסוי ישנות במקום צמצום החוב. **זהו שלב שבו האשראי מפסיק להיות כתרן זמני והופך לחלק מהבעיה: התרחבות האשראי הצרכני והתלות הגוברת בו מעודדות מודל עסקי המבוסס על הלוואות מחזוריות. מגמה זו מחייבת בחינה רגולטורית.**⁴³

היה לנו חינוך רע - כשאתה חי על אשראי זו אשליה וחינוך רע.

משתתפת/ת במועצה הכלכלית של עמותת דף חדש

39 בנק ישראל, דוח שנתי 2024.

40 עפ"י ניתוח נתונים מתוך דיווח בנק ישראל לועדת חוקה עפ"י סעיף 113 לחוק נתוני אשראי, אפריל 2024.

41 לנתונים משנת 2023, בשנת 2024 לא נרשם שינוי מהותי- דו"ח היציבות הפיננסית של בנק ישראל (2024).

42 ראו שיעור האשראי בפיגור, איור 2.24 בדו"ח היציבות הפיננסית של בנק ישראל - מחצית שנייה (2024). וגם: דו"ח היציבות הפיננסית של בנק ישראל (2023).

43 מיכאל רוכוורגר, הדר חורש, ואסא ששון "משקי הבית טובעים בהלוואות, דוחים אותן לעתיד ולא פוחדים למשכן את הבית (18.2.2024) (The Marker).

אשראי מתגלגל - הלוואה בתחפושת

הצרה היא שהאשראי המתגלגל אינו רק יקר, הוא גם נגיש מאוד, ומטעה. בדיוק כפי שמסגרת העו"ש מוצגת כ"זכות לניצול", חברות האשראי מאפשרות בלחיצת כפתור לקבל אשראי מתגלגל שמותיר את הלקוח בתחושה ש"הכל בסדר" ושהוא מנהל את הוצאותיו באופן אחראי, כאשר בפועל המצב הפוך.

הנגישות הגבוהה, בלחיצת כפתור באפליקציה או באתר, הופכת את האשראי המתגלגל ממכשיר חירום למנגנון מימון שוטף.

האשראי המתגלגל מהווה כ-14% מתיק ההלוואות של חברות כרטיסי האשראי⁴⁵ כ-5% מהאשראי הצרכני כולו, נתון שממחיש שהוא אינו פתרון נקודתי אלא שכבת אשראי נוספת שמתלבשת על המינוס, האשראי הבנקאי וחייבים דחויים. בשל עלותו הגבוהה, מי שפונים אליו הם בדרך כלל משקי בית שכבר נמצאים בעומס אשראי, מה שמעצים את הסיכון הגלום בו ומקרר אותם לשלב של פיגור או גלגול חוב.

"אשראי מתגלגל" כרטיסי אשראי הוא אחד ממוצרי האשראי הפוגעניים ביותר - הוא מוצג לציבור כשירות שנועד "להקל על התזרים", אבל בפועל מאפשר ללקוח "לגהץ" ללא בקרה ושליטה בהוצאות, תוך שהוא מחויב בריבית המצויה בראש פירמידת המחירים של שוק האשראי.

היקף האשראי המתגלגל עלה ל-6.2 מיליארד ש"ח, ועוד 12.26 מיליארד בעסקאות קרדיט. הריבית - 15.8% בממוצע (!) - היא הגבוהה ביותר בשוק.

המנגנון פועל כך: הלקוח משלם לחברת האשראי סכום קבוע מדי חודש, ללא קשר להיקף החיובים שבוצעו בכרטיס, ויתרת החוב מתגלגלת לחודש הבא, כאשר הריבית - הגבוהה משמעותית מזו של הלוואות רגילות או מסגרת העו"ש - גורמת להצטברות חוב העולה ותופח מחודש לחודש.

לפי ביקורת בנק ישראל, מנגנון זה מאפשר צבירה מהירה של חוב בתנאים שהצרכן הממוצע מתקשה להבין במלואם. בשנה שעברה גדל היקפו בכ-3%, ומתחילת 2025 נרשמה עלייה נוספת של 3%. הריבית גבוהה בכ-2.5 נקודות האחוז מזו של המינוס, ובכ-7 נקודות האחוז (כמעט פי 2!) מהלוואות "רגילות" שהלקוח יכול היה ליטול - פער שממחיש עד כמה מדובר במוצר אשראי יקר במיוחד.⁴⁴

⁴⁴ <https://www.boi.org.il/information/interestrates/credit/>
⁴⁵ <https://www.calcalist.co.il/investing/article/rjxd37ybl>
https://www.calcalist.co.il/local_news/article/bkfopfjkxg

משכנתאות – השלד של מכונת החובות

ביציבות משקי הבית.⁴⁸

לפי בנק ישראל, החזרי משכנתא גבוהים **מגבירים את השימוש בהלוואות צרכניות**:⁴⁹ משפחות נוטלות הלוואות כדי לממן הוצאות שוטפות לאחר שהמשכנתא "בלעה" חלק ניכר מההכנסה. חלק מהלווים מעמיקים את החוב הצרכני רק כדי שיוכלו לעמוד בהחזרי המשכנתא ולהימנע מפיגורים.⁵⁰ עפ"י נתוני בנק ישראל, **כ-2/3 מבעלי המשכנתאות מתמודדים עם חוב נוסף - הלוואה צרכנית או עם מינוס בחשבון, מה שעלול להצביע על קושי בעמידה בהחזרים**.⁵¹

לווים שנקלעים לסחרור כלכלי נוטים להגדיל את המשכנתא לצורך פריסה מחדש של חובות אחרים, מבלי להבין שבכך הם מרעים את מצבם ומסכנים את הבעלות על דירת המגורים שלהם. המרת חוב "רגיל" בחוב מובטח משפרת לבלי הכר את מצבו של הבנק המלווה, שמצמצם סיכון ומבטיח גבייה מלאה של החוב.

אם האשראי הצרכני הוא הדלק שמניע את מכונת החובות, המשכנתא היא השלד שעליו היא נשענת.

החוב לדיור הגיע ב-2024 ל-602 מיליארד ₪ - כמעט פי שניים מהאשראי שאינו לדיור - כאשר מדי חודש נלקחות משכנתאות בהיקף של 9 מיליארד ₪, חלקן לצורך מיחזור הלוואות קיימות.

42% מהמשכנתאות החדשות מוגדרות "בסיכון גבוה":⁴⁷ מינוף של 60-75% ויחס החזר של 30-40% מההכנסה שמופנה לדיור, עוד לפני ההתמודדות עם הוצאות בסיסיות אחרות. במילים אחרות - חלק גדול מהמשכורת "נבלע" במשכנתא, וכל יתר הוצאות החיים נדחקות למינוס, להלוואות צרכניות ולהלוואות חוץ בנקאיות.

זהו המנגנון שמאפשר את המשך קיומה של "מכונת החובות" גם מצד המערכת הבנקאית, ומאפשרת לבנק להגדיל את היקפי האשראי ללא סיכון ממשי.

מה כבר יכול להיות רע במשכנתא?

על רקע יוקר המחיה ועליית מחירי הדירות, רוכשים רבים מדי נוטלים כיום משכנתא במינוף גבוה, לצד הלוואות משלימות - בין אם למימון ההון העצמי או למימון הוצאות שוטפות - כך שהכניסה לדירה מלווה מראש בעומס חוב כפול. וכך, המשכנתא הופכת עבורן מחוב "בריא" לעומס שמצמצם את ההכנסה הפנויה ומגדיל את התלות באשראי נוסף.

העליה בריבית ובאינפלציה בשנים האחרונות הביאה לעליה משמעותית בהחזר החודשי, באופן שעלול לפגוע

47 דו"ח היציבות הפיננסית של בנק ישראל (2024).

48 דוח היציבות הפיננסית של בנק ישראל, מחצית ראשונה 2023, בעמ' 23.

49 דו"ח היציבות הפיננסית של בנק ישראל (2024).

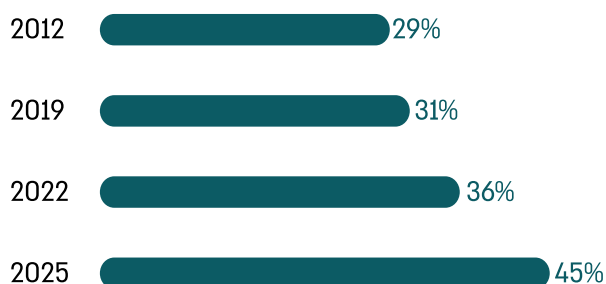
50 <https://www.themarket.com/markets/2024-02-18/ty-article/premium/0000018d-b852-dd5e-a59d-fdf2dc980000> 50

51 דיווח לוועדת הכלכלה עפ"י סעיף 113 לחוק נתוני אשראי התשע"ו-2016, אפריל 2024.

העליה בהיקפי המשכנתאות בסיכון גבוה

הגידול בהיקף המשכנתאות בסיכון בשנים האחרונות עשוי ללמד על כך שישראלים רבים מגדילים משכנתאות כדי לפרוס הלוואות צרכניות רגילות שלקחו. זה אמנם מפחית את התשלום החודשי בטווח הקצר, אבל בטווח הארוך מדובר בצעד ש"מסנדל" את הלווה לבנק לעשרות שנים, ועלול לסכן מאוד את בית המגורים במקרה של קריסה כלכלית.

שיעורי החוב לדיור של משקי הבית מתוך ההכנסה הלאומית הפנויה הנקיה

מקור: מעיבודי המכון הישראלי לדמוקרטיה לנתוני בנק ישראל ולנתוני הלמ"ס

בעשור האחרון עלה שיעור החוב לדיור מתוך ההכנסה הלאומית הפנויה מ-29% ב-2012 ל-36% ב-2022,⁵² ובשנה האחרונה אף הגיע ל-53.45%⁵³ כשיותר משליש מההכנסה מופנה למשכנתא, הגמישות התקציבית כמעט נעלמת. כל טלטלה כלכלית עלולה להתדרדר במהירות למצב של חדלות פירעון ולאבדן כואב של דירת המגורים ושל סכומי עתק שהושקעו ברכישתה.

כרבע מהמשכנתאות מוגדרות משכנתאות בסיכון גבוה. דהיינו - משכנתאות שבהן המינוף עומד על 60-75% מגובה הנכס, וההחזר החודשי גבוה מ-30% מההכנסה החודשית. לשם השוואה זהו שיעור כפול משיעור המשכנתאות בסיכון שהיו בשנת 2019, ערב משבר הקורונה - כאשר מבין אלו שלקחו משכנתא בשנתיים האחרונות - כ-42% מוגדרים "לווים בסיכון גבוה" אשר מקדישים מעל 30% מהכנסותיהם להחזר משכנתא. בנק ישראל מוסיף כי שיעורם של לוויים אלה "עלה בחדות ובמהירות" וכי הם "חשופים במיוחד לזעזועים בהכנסתם הפנויה".⁵⁴

בשנת 2024 לא דווח על עלייה בפיגור בתשלומי משכנתאות (ככל הנראה בשל הקפאת תשלומים בתקופת המלחמה) אך בתחילת 2025 נרשם זינוק של 53% בפיגור בהחזרי המשכנתאות.⁵⁵

"בגלל שבעלי לא קיבל שכר ממקום עבודה מסודר ומה שהוא מקבל מסתמך על שכר נמוך והתחלנו להיכנס לגירעון על גירעון והלוואות. וואלה לא בא לי לחיות ככה בפחד. פחד כלכלי וחוסר יכולת שלי לתת לילדים שלי מה שהם צריכים"

משתתפת/ בתוכנית השיקום הכלכלי של עמותת דף חדש

52 דו"ח היציבות הפיננסית של בנק ישראל (2024); קרנית פלוג, נדב פורת הירש ורועי קנת פורטל, יוקר המחיה בישראל: מה מספרים המספרים?, המכון הישראלי לדמוקרטיה, 16.11.2022. עוד בהקשרים אלה של משכנתאות, בנק ישראל מדווח על עלייה בפיגורי המשכנתאות, בעיקרי בקרב לוויים קטנים המתקשים לעמוד בהחזר, עלייה של כ-50% בתוך שנתיים, עלייה בפיגורי המשכנתאות, בעיקר בקרב לוויים קטנים - גלובס.

54 דו"ח היציבות הפיננסית של בנק ישראל (2024).

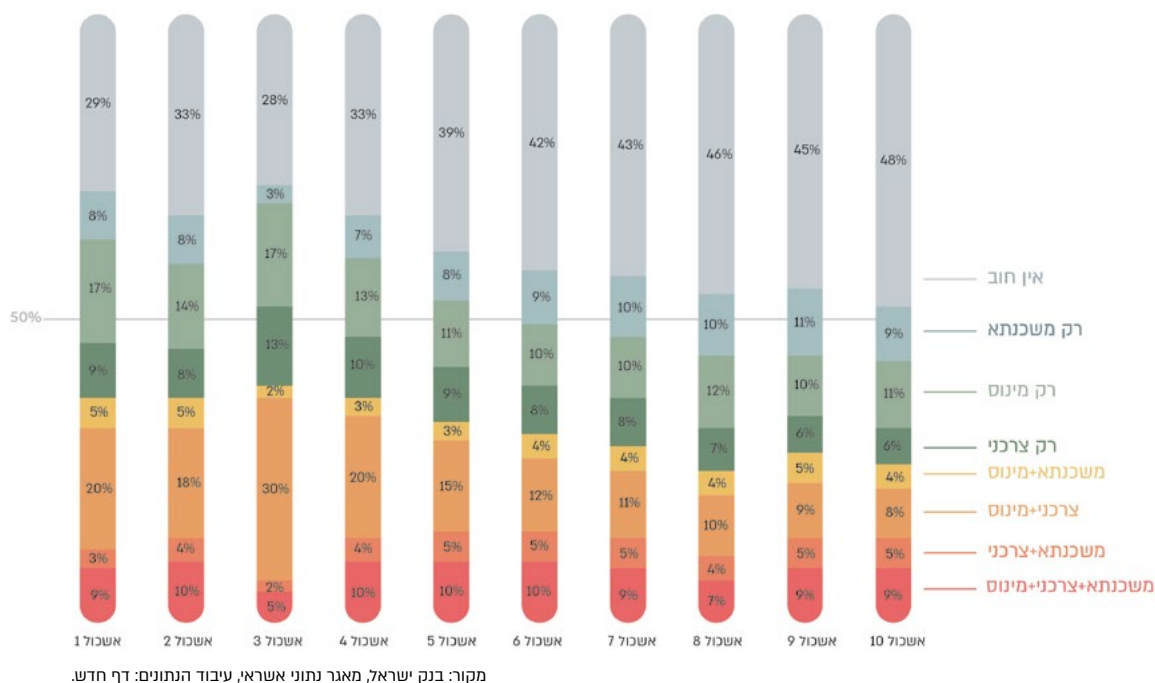
55 <https://www.wynet.co.il/economy/article/sypifwzwl>; <https://www.globes.co.il/news/article.aspx?did=1001524854>

מה מידת הסיכון של משקי הבית?

התרשים שלפניכם מבוסס על מידע מתוך מאגר נתוני אשראי, ומראה את תמהיל צריכת האשראי של משקי בית, בחלוקה לפי אשכולות כלכליים-חברתיים ישוביים.

הנחת העבודה שלנו היא שמשק בית שמתמודד עם מספר סוגי אשראי במקביל (לדוגמה – חוב צרכני ומינוס) נמצא בסיכון גבוה להתדרדרות כלכלית, בעוד שסוגי אשראי אחד (משכנתא או מינוס) מצביע על סיכון נמוך יותר.

תמהיל צריכת האשראי של משקי בית, בחלוקה לפי אשכולות כלכליים-חברתיים

ניתוח הנתונים מביא לכמה מסקנות מדאגות:

משכנתאות

- ל-25% ממשקי הבית בישראל יש משכנתא.
- 35% מבעלי המשכנתאות מתמודדים גם עם חוב צרכני וגם עם מינוס בחשבון, מה שעלול ללמד על סיכון גבוה מאוד להסתבכות כלכלית ולאבדן בית המגורים.
- 52% מתמודדים גם עם חוב צרכני, בנוסף על המשכנתא (ללא מינוס)
- ל-67% יש חוב נוסף כלשהו (מינוס או חוב צרכני).
- מדובר בהתפלגות אחידה יחסית בין האשכולות (למעט אשכול 3).

חובות צרכניים

- **ל-24% ממשקי הבית יש גם מינוס וגם הלוואה צרכנית, מה שמצביע על התנהלות כלכלית בעייתית (מינוס שגורר הלוואה צרכנית, וכן הלאה) ועלול להביא לקריסה כלכלית.**
- ל-37% מהישראלים יש הלוואות צרכניות, כאשר ההתפלגות אינה אחידה בין האשכולות – ביישובי אשכול 3 מחצית מהאוכלוסיה נעזרת באשראי צרכני, לעומת 28% מהתושבים ביישובי אשכול 10.

פערים בין האשכולות

- פריסת החובות בין האשכולות השונים אינה אחידה- ביישובים "חזקים" מהחציון העליון רק ל-45% יש חובות צרכניים (כלומר, לא כולל משכנתאות) בעוד שביישובי החציון התחתון כ-60% מתמודדים עם חובות.
- לווים בסיכון גבוה מהווים "רק" 17-18% מהאוכלוסיה ביישובים החזקים, לעומת 30-35% ביישובים חלשים.
- ניתן לראות שביישובי אשכול 3 יש תלות גבוהה מאוד באשראי צרכני, לצד מיעוט משכנתאות. מדובר ביישובים יהודיים שמאופיינים באוכלוסיות עובדות בשכר נמוך (נתיבות, אופקים, מצפה רמון, קרית מלאכי וכד') וכן ביישובים ערביים רבים (מה שיכול להסביר את מיעוט המשכנתאות).
- העובדה שבאשכולות 3-4 צורכים אשראי בהיקפים גבוהים יחסית, ובסיכון גבוה, עלולה ללמד על "דחיפה" של אוכלוסיה זו ממעמד הביניים הנמוך לעשירונים התחתונים, שכן בפועל ההכנסה הפנויה נמוכה מאוד.

מסקנות אלו מבוססות על ניתוח נתונים בחלוקה לפי אשכולות כלכליים-חברתיים. כדי להגיע למסקנות ברורות יותר לגבי מידת הסיכון של משקי הבית, יש להצליב בין המידע על היקף וסוגי החובות של משקי הבית לבין המידע על הכנסותיהם (מידע שמצוי במערכת הבנקאית), וכך ניתן יהיה לדעת את יחס חוב:הכנסה של כל משק בית, לוודא שמשק הבית אינו צורך אשראי מעבר ליכולותיו הריאליות, ולתת מענה שיקומי למי שכבר נמצא בסיכון גבוה.

הייתה לנו חרדה קשה לגורל העסק שצבר הרבה מוביטין. לא יהיה כסף לשכ"ד, מה יהיה עם הילדים, מה יהיה עם העסק. הרגשנו ממש כאוס.

משתתפת/ת בתוכנית השיקום הכלכלי של עמותת דף חדש

אשראי רב שכבתי

- עבור משפחות רבות, שילוב של משכנתאות, הלוואות בנקאיות, אשראי חוץ בנקאי ואשראי מתגלגל יוצר מבנה חוב מפוצל, יקר וקשה לניהול, המשלב מספר מקורות עלות ומעלה את הסיכון להסתבכות כלכלית.
- 46% ממשקי הבית בישראל נכנסים למינוס לאורך השנה, וכ-24% ממשקי הבית בישראל נמצאים במינוס כרוני, כל ימות השנה.
- ההסתמכות הקבועה על מסגרת אשראי לא מותירה "כרית בטחון" ללקוחות, וכל תנודה במאזן החודשי יכולה להוביל את משק הבית למעגל חובות שקשה מאוד לצאת ממנו.
- האשראי הצרכני חצה בשנת 2024 את 236 מיליארד השקלים, כאשר 78% מצרכני האשראי הצרכני נושאים גם בחוב משכנתא ו/או מינוס בחשבון, מה שיכול ללמד על קושי בעמידה בהלוואות.
- כ-3.2 מיליארד שקלים של אשראי צרכני נמצאים בפיגור של מעל ל-90 יום, עלייה של כ-43% בתוך כשנתיים.
- האשראי לדיור עומד על כ-602 מיליארד ש"ח, והוא המרכיב הגדול ביותר בחוב משקי הבית.
- שיעור החוב לדיור מתוך ההכנסה הפנויה הלאומית עלה מ-29% בשנת 2012 ל -45% בשנת 2025.
- אצל 52% מהלווים מצטרפים להחזרי המשכנתא גם החזרי הלוואות "רגילות".
- 42% מהמשכנתאות החדשות מוגדרות בסיכון גבוה.
- במהלך 2025 נרשמה עלייה של 53% בהיקף הפיגור בהחזרי משכנתאות.
- אצל לוויים רבים המשכנתא משמשת למיחזור חובות רגילים, והמשמעות היא שעשרות אלפי ישראלים מסכנים את דירת המגורים שלהם, כדי לממן אשראי נוסף, המיועד לצריכה שוטפת.

המלצות מדיניות מה צריך לעשות?

מכונת האשראי של ישראל פועלת כיום ללא מנגנוני בלימה אפקטיביים, ואינה מתחשבת ביכולת ההחזר של משקי הבית. שילוב של מסגרות חובה פתוחות, אשראי צרכני זמין, אשראי חוץ-בנקאי יקר ומשכנתאות במינוף גבוה יוצר מבנה חוב מסוכן, מפוצל ובלתי שקוף. כדי לצמצם את הסיכון למשקי הבית ולבלום את המדרון שמוביל למינוס, פיגור וחדלות פירעון, נדרש מערך צעדים רגולטורי אחיד, שיטפל בשלוש שכבות: המוצר, המלווה והלווה.

הצעד הראשון הוא סימון ברור ושקוף של מוצרי אשראי מסוכנים. מוצרים כגון מינוס, אשראי מתגלגל והלוואות חוץ בנקאיות צריכים להיות מוגדרים כ"מוצר אדום" - עם חובת אזהרה מודגשת, שקיפות מלאה של ריבית אפקטיבית ועלות כוללת, וחובת הצגת "מצב מלא" של כלל התחייבויות הלווה לפני כל אישור אשראי נוסף.

במקביל נדרש **צמצום משמעותי של מסגרות חובה והגבלת השימוש בהן.** מסגרת אשראי בחשבון צריכה להינתן רק על פי בקשה מפורשת, בגובה מוגבל ביחס להכנסה החודשית, וללא יכולת להגדיל מסגרת או לאפשר חריגה ללא אישור מפורש של הלקוח. במקרים של מינוס כרוני, חייבת לקום חובת התערבות: זיהוי ודיווח לרגולטור, והצעת חלופה זולה וברורה במקום המשך שימוש במינוס יומיומי בריבית גבוהה.

נדרשת גם התערבות רוחבית בשוק האשראי הצרכני. **יש לקבוע תקרת ריבית לאשראי צרכני, לחייב בדיקת יכולת החזר לפני כל הלוואה, ולהגביל את היקף האשראי בהתאם ליכולת זו.** יש לחייב את נותני האשראי להציג ללקוח אפשרויות חלופיות זולות יותר

(כגון אשראי שאינו מתגלגל), **להגביל הלוואות לסגירת מינוס,** ולפרוס הלוואות קיימות כברירת מחדל במקום להעמיד הלוואות חדשות לגלגול חוב. בנוסף, יש לייצר מדד השוואה רשמי בין גופי האשראי, ולחייב קישור בולט למחשבון ריביות של בנק ישראל.

במערכת הבנקאית והחוץ-בנקאית נדרש **חיזוק משמעותי של אחריות נותן האשראי.** כאשר בנק או גוף חוץ-בנקאי מעניק אשראי בניגוד ליכולת ההחזר של הלקוח או בניגוד לרגולציה, יש להטיל עליו אחריות ישירה. על הרגולטור להחמיר את הפיקוח על גופים חוץ-בנקאיים, ולהעמיק את המחקר בנוגע להיקף האשראי שמוענק בסיכון גבוה.

במקביל יש לקדם **ניהול סיכונים משכנתאות ברמת משק בית, ולא רק ברמת בנק.** יש להגביל את היקף האשראי הכולל (לדיר ושאינו לדיר) כאחוז מתוך ההכנסה, לפתח מסלולי פריסה ושיקום למשקי בית שנקלעו לעומס משכנתא, ולהגביל נטילת אשראי צרכני או מיחזור משכנתא לצורך סגירת חובות קיימים. לפני כניסה לפיגור ולפני מעבר למסלולי גבייה יש להפעיל **מנגנוני שיקום מוקדם,** כך שמשקי בית לא יידחקו למעגל של פיגור וחדלות פירעון.

לבסוף, נדרשת שינוי תפיסה ציבורית, באמצעות חינוך פיננסי מערכתי וקמפיין שיטמיע מסר פשוט וברור - **מינוס הוא הלוואה, ואשראי זמין אינו הכנסה נוספת.** כתוספת לכך מתבקשת רגולציה על שיווק אגרסיבי של אשראי, ובפרט של הלוואות "לסגירת מינוס".

יישום סט כולל זה של צעדים - הגבלת מסגרות, צמצום ריבית, שקיפות מלאה, אחריות נותן אשראי, פיקוח על משכנתאות, ומנגנוני שיקום מוקדם - יוכל לצמצם את עומס החוב על משקי הבית, להפחית את הסיכון לחדלות פירעון, ולהפוך את שוק האשראי בישראל לשוק שמאזן בין רווחיות לבין יציבות כלכלית של הציבור.

פרק ג הליכי גבייה – דרך ללא מוצא

חובות צריך לשלם, ומערכות גבייה אפקטיביות הן הכרח בכל מדינה מתוקנת.

אלא, שהמציאות הישראלית מלמדת שמי שנקלע להליכי גבייה, ולא הצליח להסדיר את חובותיו מיד בתחילת ההסתבכות צפוי להתבוסס בחובות למשך עשור ויותר.

הליכי הגבייה הם התחנה האחרונה ב"מכונת החובות", והלווים - שבשלב זה כבר שינו סטטוס ל"חייבים" - מגיעים אליה לא פעם כשהם מותשים ומרוקנים, נפשית וכלכלית, אחרי שנים של ניהול חוב מזיק, מלחיץ ולא אפקטיבי.

הליכי גבייה מתנהלים בישראל בשתי מערכות נפרדות - ההוצאה לפועל והממונה על הליכי חדלות הפרעון - שתי המערכות אמורות לנהל את גביית החוב, אך על אף רפורמות מקיפות שנערכו בהן בשנים האחרונות, הן אינן מצליחות להביא לשיקום כלכלי אמיתי.

פרק זה מבקש להציג באופן שקול ובהיר את הכשלים המבניים בכל אחת מהמערכות הללו, ואת האופן שבו הן מנציחות את החוב. בפרק שלאחריו נעמוד גם על האפשרויות לשיקום כלכלי אמיתי ובר-קיימא.

השלמה ללא-משפטנים: מה ההבדל בין הוצאה לפועל וחדלות פרעון?

הליכי הוצאה לפועל מתנהלים ברשות האכיפה והגבייה, שהיא גוף הגבייה המרכזי בישראל. כשחוב לא משולם, הנושה יכול לפתוח תיק הוצאה לפועל כנגד החייב (בהתקיים התנאים הנדרשים בחוק), ולהתחיל בהליכי גבייה - עיקולים על נכסים, על חשבון הבנק ועל המשכורת, הגבלות על יציאה מהארץ ועוד.

האפשרויות להסדרת חוב במסגרת ההוצאה לפועל הוגבלו מאוד בשנים האחרונות, ולמעשה ניתן לפרוס את החוב לתשלומים רק אם החייב מסוגל לשלם את מלוא החוב בתוך פרק זמן מוגבל של כמה שנים (תלוי בגובה החוב), כך שלמעשה המערכת מתאימה כיום בעיקר לגבייה של חובות קטנים יחסית. אם החייב לא מסוגל לפרוע את חובותיו בתוך התקופה הקבועה בחוק - החוב ינותב להליכי חדלות פרעון.

חדלות פרעון (בעבר "פשיטת רגל") הוא הליך משפטי שנפתח בד"כ לבקשת החייב עצמו, והוא נועד לתת למי שאינו יכול לפרוע את חובותיו, הזדמנות לפתוח דף חדש בחיים. החוק שם דגש על נושא השיקום הכלכלי, אך כפי שיובהר בהמשך - רוב מוחלט של חדלי הפרעון בישראל חוזרים למעגל החובות.

ההליך מתחיל בהקפאה של כל הליכי הגבייה המתנהלים כנגד החייב (תביעות משפטיות, הליכי הוצאה לפועל וכד'), ובסופו החייב אמור לקבל הפטר מכל חובותיו, כלומר - צו המוחק את כל חובותיו (למעט חריגים הקבועים בחוק). בין לבין, החייב נדרש לשלם תשלום חודשי קבוע, המותאם ליכולותיו, והנכסים שבבעלותו (חסכונות, דירה וכיו"ב) נמכרים או נפדים. הכספים שנגבים במסגרת ההליך מחולקים בסופו בין הנושים.

מרבית הליכי חדלות הפרעון מתנהלים באגף הממונה על הליכי חדלות פרעון במשרד המשפטים (או בקיצור: "הממונה", נקרא בעבר "הכונס הרשמי") ומיעוטם - בהוצאה לפועל.

למה צריך שתי מערכות גבייה נפרדות?

לא ברור בכלל. כנראה מסיבות היסטוריות. לדעתנו נכון לאחד את כלל הליכי הגבייה כנגד אנשים פרטיים בהוצאה לפועל, ולייחד את הממונה לטיפול בפירוק חברות ותאגידים ובתיקים מורכבים בלבד (ר' המלצות מדיניות בהמשך).

הוצאה לפועל

בשנים האחרונות נערכו רפורמות מקיפות ברשות האכיפה והגבייה אשר נועדו להנגיש ידע ושירותים לחייבים כדי להקל עליהם בהסדרת חובותיהם, ומספר החייבים המיוצגים עלה. אלא שבהעדר מערך שיקומי, ולאור קשיים מבניים וחקיקתיים בניהול חובות מותירים מאות אלפי ישראלים במעגל החובות ללא אפשרות אמיתית לצאת ממנו.

העדר מסלולים גמישים להסדרת חובות

חובות מתחילים בד"כ ב"קטן"⁵⁰ מרבית הקריסות הכלכליות בישראל מתחילות במשבר זמני וחולף, של חודשים ספורים, שממנו מתחיל "כדור שלג" של חוב תופח והולך - עיקולים על חשבונות בנק, משכורת ונכסים, הגבלות על נטילת אשראי, וכגיעה בדירוג האשראי. בעבור בעלי עסקים קטנים, הפגיעה עלולה להיות הרסנית. הגבלות על חשבון הבנק ועל מסגרות אשראי פוגעות ישירות ביכולת להפעיל את העסק. כך הופכים הליכי הגבייה, שאמורים להבטיח החזר חובות, לגורם שמגדיל את הסיכון לקריסת העסק.

בשנת 2019 בוטל מוסד "חייב מוגבל באמצעים" שאיפשר לאנשים בחוב לשלם סכום חודשי המותאם ליכולותיהם, ללא הגבלת זמן, ומאז אין למעשה יכולת אמיתית לאחד חובות למסלול תשלום אחד וריאלי.⁵¹

חוק ההוצאה לפועל אינו מציע פתרונות גמישים שיאפשרו לאנשים בחוב "מרווח נשימה" והתייצבות כלכלית, או פתרונות אחרים המעודדים הסדרי חוב (כגון: הקפאת הליכים זמנית), והתוצאה היא חובות שתופחים והגבלות שמקשות על התנהלות כלכלית סדירה של האדם בחוב

כל מבוגר עשירי בישראל מתמודד עם תיק הוצאה לפועל, והזמן הממוצע לסגירת חוב עומד על 13 שנים. ריבוי תיקים, חוסר סנכרון בין נושים, הצטברות של ריביות והוצאות - כל אלה מקבעים את החוב כמצב קבוע שמלווה מאות אלפי משפחות בישראל לאורך פקי חיים שלמים. מי שלא יצליח להסדיר את חובו בשנתיים הראשונות צפוי להישאר בהליכים עשור ויותר.

פערי כוחות בין נושים לחייבים

כ-600,000 ישראלים מתמודדים כיום עם הליכי הוצאה לפועל. כ-2 מיליון תיקים פעילים במערכת, וכ-378 אלף תיקים חדשים נפתחים בכל שנה.⁵² 90% מהחייבים הם אנשים פרטיים,⁵³ בעוד שרוב מוחלט של הנושים הם מוסדות פיננסיים - בנקים, חברות ביטוח וגופי אשראי.⁵⁴

רק 20% מהחייבים בהוצאה לפועל מיוצגים בהליך ע"י עורך דין, לעומת 96% מהנושים.

הפער בייצוג המשפטי אינו רק ענין "טכני" אלא מהותי - כשאדם פרטי צריך להתמודד מול משרדי גבייה מיומנים זה פשוט "לא כוחות" - אנשים בחוב נדרשים לקבל החלטות תחת לחץ וללא יעוץ מקצועי, ונוטים לשגיאות קריטיות - החתמת ערבים, משיכת כספי פנסיה, מכירת דירת מגורים וכד' - מבלי להביא להסדרה אמיתית ומלאה של החוב.

חייבים בהוצאה לפועל מתמודדים עם מספר חובות קטנים (ארבעה תיקים בממוצע), המפוזרים בין נושים שונים, והמשמעות עבור משק הבית היא ריבוי חזיתות, קושי לנהל משא ומתן כולל (בפרט למי שאינו מיוצג ע"י עו"ד), וניהול חוב שנפרס על פני שנים ארוכות.

57 מספר התיקים הפתוחים בהוצאה לפועל ב-2024 נותר ללא שינוי משמעותי ביחס לשנה קודמת (1,976,173). יש לקחת בחשבון כי בהתאם לקבוע בתקנות הוצאה לפועל (סדרי דין בלשכות ההוצאה לפועל) (חברות ברזל) (הוראת שעה), תשפ"ד - 2023, לא ניתן היה לפתוח תיקים חדשים נגד החייבים הזכאים להגנה או לבצע פעולות גבייה בעניינם. אך כן חלה עליה במספר תיקי החוב החדשים בכ-25% ביחס לשנה הקודמת, 378,192 תיקי חוב חדשים לשנת 2024.

58 מתוך הדו"ח השנתי על פעילות רשות האכיפה והגבייה לשנים 2022, 2023 ו-2024.

59 עפי' נתוני רשות האכיפה והגבייה 68% מהתיקים הם של נושים מוסדיים. על אף שאין נתון רשמי על היקף החוב של הנושים המוסדיים, סביר שחלקם בסך החוב גדול בהרבה מחלקם במספר התיקים. כלומר, רוב החוב מרוכז בידי מעט מוסדות פיננסיים, בעוד מאות אלפי חייבים פרטיים מתמודדים עם חובות קטנים ובינוניים המפוזרים על תיקים רבים.

60 ממוצע סכום החוב בפתיחה עלה בכ-25%, ועמד בשנת 2024 על כ-34,740 ש"ח וחציון סכום החוב בפתיחה עמד על כ-6,326 ש"ח. בשלב שבו החוב מגיע לחדלות פרעון סכום החוב הממוצע עומד על 132,000 ש"ח והחוב החציוני על 33,000 ש"ח. מתוך הדו"ח השנתי על פעילות רשות האכיפה והגבייה לשנת 2024.

61 בעבר התאפשר מסלול של "חייב מוגבל באמצעים" במקרים מסוימים להכיר בכך שהכנסתו של החייב מוגבלת, ולהגדיר לו מסלול תשלומים ארוך טווח ויציב. מסלול זה בוטל, ונכון להיום אין מנגנון מוסדר שמאפשר לחייב שנקלע לטלטלה כלכלית זמנית "להקפיא מצב" עד להתייצבותו, או לאפשר הליך גבייה רך לתקופת השתקמות. וכך, מי שאינו מסוגל לעמוד בהסדר התשלום הקבוע בחוק, מופנה לחדלות פרעון, גם כאשר מדובר במשק בית או בעסק שיש לו פוטנציאל שיקום, יכולת לעבוד, או עסק שניתן להציל.

ושל משפחתו, בפרט כשמדובר בעצמאיים ובעלי עסקים (שלא יכולים להשתמש בשירותי סליקת אשראי, לדוגמה).

למעשה, הפתרון המרכזי שמציע החוק לאנשים במצב זה הוא הליך חדלות פרעון, שאינו מעודד צמיחה ושיקום כלכלי וגם דוחה ומצמצם את התשלום לנושים. פתרון Lose-Lose שמערכת המשפט דוחפת אליו אנשים בחוב, גם כשהוא הפתרון הכי פחות נכון עבורם (בפרט כשמדובר באוכלוסייה בתפקוד כלכלי גבוה).

מה אפשר לעשות?

מניסיוננו בליווי של מאות משפחות ועסקים קטנים במצבי משבר בשנים האחרונות אנו יודעים לומר **שבעזרת ליווי מקצועי מתאים ניתן לחזור לפעילות כלכלית סדירה ולפרוע את החובות במלואם**, אלא שהחוק הקיים מנתב גם את מי שיש לו יכולת להשתקם להליכי גבייה וחדלות פרעון ארוכים ולא יעילים.

הליכי חדלות פרעון – הזדמנות לפתוח דף חדש?

בבחינת "Lose-Lose" לכל המעורבים בו.

נתוני העשור האחרון מדגימים את עומק הכשל. **מספר חדלי הפירעון החדשים עולה בעקביות**. מכ־3,000 בשנת 2008 לכ־20,000 תיקים בשנה כיום, אך **מעל 70% מההליכים אינם מסתיימים בפתיחת דף חדש**. רוב החייבים נושרים מהליך חדלות הפירעון וחוזרים להליכי הוצאה לפועל, בזמן ששיעורי הגבייה בהליכים עצמם זניחים. המשמעות היא שמערכת המשפט משקיעה משאבים רבים בניהול הליכים שאינם משיגים את יעדיהם - לא בגבייה ולא בשיקום.

הטיפול בחדלי פירעון נעשה בשתי מערכות: מערכת ההוצאה לפועל (בסכומים קטנים יחסית) ובאגף הממונה על הליכי חדלות פירעון במשרד המשפטים ("הממונה" לשעבר הכנס הרשמי) (בסכומים הגבוהים). לאור הפער באופן ניהול ההליכים בכל אחת מהמערכות נקדיש פרק נפרד לכל אחת מהן.⁶²

הליכי חדלות פירעון נועדו להעניק למי שאינו מסוגל לפרוע את חובותיו הזדמנות לפתוח דף חדש: להסדיר את החובות, לקבל הפטר, להשתקם כלכלית ולחזור לחיים תקינים. בפועל, המרחק בין הכוונה לבין הביצוע גדול מאוד. בניגוד לתפיסה הרווחת כאילו מדובר ב"גן עדן לחייבים", רוב החייבים מבלים שנים ארוכות בהליך, חווים אותו כמתיש ולא יעיל, ואינם מסיימים אותו במחיקת חובותיהם.

הפרוצדורה בישראל מובילה לכך שגם מי שמבקש להגיע להסדר - מנותב למסלול חדלות פירעון כמעט בעל כורחו. רבים מהחייבים נקלעים לקושי זמני, ועם ליווי מתאים היו יכולים לחזור לתפקוד כלכלי מלא בתוך פרק זמן קצר יחסית. אולם המערכת אינה מספקת להם מסלול גמיש או מותאם, אלא מנתבת את כולם למסלול הקיצוני ביותר של מחיקת חובות, גם כאשר הוא אינו תואם את צורכיהם או את יכולתם הכלכלית, וזאת על אף שמדובר בפתרון שהוא

62 לכן, ניתן לומר כי דיני חדלות הפירעון מאתגרים את המטרות של פירעון החוב ושל שיקום החייב כפי שמוגדרות בחוק חדלות פירעון ושיקום כלכלי, התשע"ח - 2018

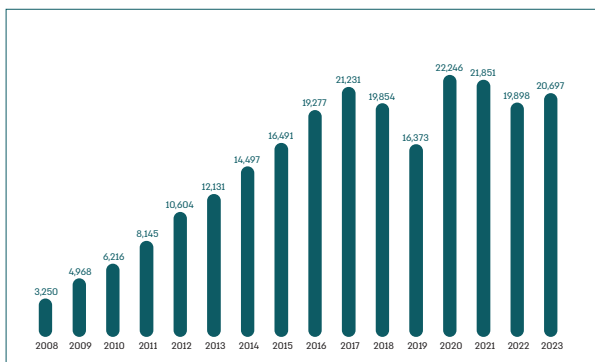
הממונה על הליכי חדלות הפירעון

שיעורי גבייה זניחים

מדיווחי הממונה לכנסת (עפ"י סעיף 397 לחוק) עולה כי בסיס הנתונים של הממונה אינו מאפשר מדידה מלאה של שיעור התשלום לנושים בתיקי חדלות פרעון (ענין שעלה גם בדוח מבקר המדינה) וכי שיעור הפרעון לנושים נע בשנים האחרונות בין 7%-21%, כאשר הממונה מציין בחלק מהדיווחים כי המדידה נעשתה על מספר תיקים מצומצם.⁶⁶

בדיקה שערך במקביל מבקר המדינה בשנת 2024 העלתה נתונים אחרים מאלו שהוצגו ע"י הממונה, לפיהם שיעור הפירעון הממוצע אצל הממונה עומד למעשה על 7% בלבד.⁶⁷

עליה בהיקף חדלי הפרעון

עפ"י חוק, הליכי חדלות פרעון נועדו לשלב בין שתי מטרות: מצד אחד, להבטיח גבייה יעילה לנושים, ומצד שני – לסייע לאדם בחוב להשתקם ולהשתלב במרקם החיים הכלכלי.⁶³ בפועל, ההליכים בממונה אינם מגשימים אף אחת מהמטרות – שיעורי הגבייה בהליך זניחים, ורוב מוחלט של חדלי הפרעון חוזרים למעגל החובות.

צווי התשלומים שנקבעים לחייבים גבוהים משמעותית מהיכולת הכלכלית שלהם, וההליכים ארוכים מהקבוע בחוק, ואף עולים משנה לשנה. המערכת אינה מעודדת הסדרים, ואינה מאפשרת לאנשים לצאת מההליך בזמן, גם במחיר פגיעה בנושים. היחס הכללי לאנשים בחוב הוא שיפוטי ולא משקם.

התוצאה, כפי שעולה גם מדוח מיוחד של מבקר המדינה: רק 30% מההליכים מסתיימים בהפטר, בעוד ש-70% נושרים מההליך וחוזרים להליכי הוצאה לפועל מבלי שחל כל שינוי ביכולותיהם הכלכליות, כאשר גם בין מקבלי ההפטר – רבים צפויים לחזור למעגל החובות.

העלייה בשיעור הליכי חדלות הפרעון

בעשור האחרון כמעט והוכפל מספר הבקשות להליך, שעומד על יותר מ-20 אלף תיקים חדשים בשנה. 83% מהתיקים מתנהלים באגף הממונה על הליכי חדלות פרעון ("הממונה").⁶⁴ מרבית החובות המנוהלים הם של משקי בית פרטיים, כאשר גופים פיננסיים מחזיקים בחלק עיקרי מהחוב הכולל של משקי הבית.⁶⁵

ממה שהבנתי מעוה"ד, הוא אמר שיש מחשבון כזה ואני מבינה הכל אבל בפועל זה לא עובד ככה, יש את התכלס, מה שאתה משלם, מה שנשאר, ובאמת לא נשאר לנו.

משתתפת/ בתוכנית השיקום הכלכלי של עמותת דף חדש

63 סעיף 1 לחוק חדלות פרעון ושיקום כלכלי, תשע"ח-2018.

64 דו"חות שנתיים של האפוטרופוס הכללי והממונה על הליכי חדלות פרעון ודו"חות שנתיים של משרד המשפטים האפוטרופוס הכללי, הכנסת הרשמי, הנאמן הציבורי והרשם לענייני ירושה. דו"ח 2023 (לא פורסם דו"ח לשנת 2022)

65 דו"ח האפוטרופוס הכללי והממונה על הליכי חדלות פרעון (2021). אמנם רבע מתיקי החוב הם לגופים פיננסיים, אך יש לעשות אבחנה בין מספר תיקי החוב לבין סכומי החוב לגופים הפיננסיים. מכאן, שישנן קשר ישיר בין אשראי צרכני והתלות שמייצרים משקי הבית בגופים הפיננסיים לבין כניסה לחובות והעמקתם מעבר לנקודת היכולת להחזר וכניסה לסטטוס של חדלות פרעון.

66 ראה: משרד המשפטים – הממונה על הליכי חדלות הפירעון, דיווח לוועדת חוקה של הכנסת בהתאם לסעיף 379 לחוק חדלות פרעון ושיקום כלכלי, תשע"ח – 2018, מטעם הממונה על הליכי חדלות פרעון ושיקום כלכלי לשנת 2021, 2022, 2023 ו-2024, כשהממונה על הליכי חדלות הפירעון מדווח על שיעור פירעון של כ-13% לשנת 2022, אך מסתייג כי מדובר בשיעור פירעון לא מדויק. בדו"ח משנת 2023, מצוין כי שיעור הפירעון עלה ל-23%, אך מדובר על נתונים מ-16 תיקים בלבד ומתוך התיקים בהם ניתן הפטר באותה שנה (2,878 תיקים) שיעור הפירעון עמד על 19% בערך לא משוער.

67 מבקר המדינה, טיפול משרד המשפטים בהליכי חדלות פרעון ושיקום כלכלי, דוח מיוחד, נובמבר 2024.

צווי תשלומים גבוהים ולא מותאמים

בשנים האחרונות נרשמה עלייה עקבית של כ-8% בשנה בגובה התשלום החודשי, שהגיע ב-2024 ל-1,612 ₪ בממוצע.⁶⁸ עם זאת, במחקר נוסף שערכנו מדובר בממוצע של 2,386 ₪ בחודש, בתקופה שבה יכולת ההחזר של החייבים דווקא נשחקה בעקבות יוקר מחיה, הקורונה והמלחמה.⁶⁹

גם במחקר שנעשה על משתתפי תכנית השיקום של "דף חדש" מצאנו פערים ניכרים בין היכולת הכלכלית של החייב לבין התשלום שאישר בית המשפט, לעיתים של פי 1.6 – פער המעיד על חוסר הלימה שיטתי בין גובה הצו למצבו הכלכלי של החייב.⁷⁰ ויש להדגיש, עלייה בצווי התשלומים כשלעצמה אינה מעידה על בעיה. אלא שיש לוודא שקביעת הצו נעשית לפי יכולת כלכלית ממשית ולא

באופן אינטואיטיבי, כדי למנוע חיובים שהחייב לא יכול לעמוד בהם. מחקרים אף מצאו פערים בין צווי תשלומים שנקבעו לבין יכולת החייבים, לעיתים בשל קביעת תשלומים גבוהים מדי.⁷¹

התשלום החודשי אמור לבטא את ההכנסה החודשית הפנויה של התא המשפחתי של החייב. אנו מניחים שהיכולת הכלכלית של החייבים לא רק שלא השתנתה אלא שהיינו מצפים להחמרה ביכולת הכלכלית. לכן, לא מצאנו סיבה לקביעה של צווי תשלומים גבוהים יותר, כאלו שהיו אמורים להצביע על יכולת כלכלית טובה יותר של החייבים להתמודד עם צווים גבוהים יותר. ההיפך הוא הנכון. קביעת צו תשלומים גבוהה מהיכולת התשלום בפועל – פוגעת ביכולת של החייבים לחיות בכבוד, ומהווה אחד הגורמים לנשירה מההליך.

בנובמבר 2024 פרסם מבקר המדינה דוח מיוחד שבחן את תפקוד משרד המשפטים והממונה על חדלות פירעון.⁷² הדוח מציג שורה של כשלים מהותיים:

- אי־התקנת תקנות דמי מחיה המתחייבות בחוק;
- היעדר שקיפות כלפי חייבים לגבי אופן חישוב צו התשלומים;
- פיקוח חסר על כ־450 נאמנים והיעדר מנגנון מסודר לטיפול באלפי תלונות שהוגשו נגדם;
- שביעות רצון נמוכה של מקבלי השירות באגף;
- מערכות מחשוב מיושנות ומפוצלות המכבידות על עבודת הממונה;
- היקף מזערי של הכשרות לשיקום כלכלי.

מכלול הליקויים מצביע על מערכת שאינה מצליחה להעניק מסלול אפקטיבי, שקוף ושוויוני לשיקום כלכלי של חייבים. לאור הממצאים, המליץ מבקר המדינה לבחון באופן יסודי את חלוקת הסמכויות בניהול הליכי חדלות פירעון בין הממונה לבין ההוצאה לפועל.

68 והתשלום החודשי החיוני עומד על 1,480 ₪. דיווח ביחס לשנת 2024, שם בשנת 2023 עמד על 1,489 והחציוני על 1,300 ₪, שם.
69 במסגרת בקשה לחופש מידע התקבל קובץ ובו 328,320 תיקי חדלות פירעון החל משנת 1989 עד 2024 (כולל), בכל אחד מהתיקים צוין מועד ההחלטה על צו התשלומים וסכום צו התשלומים שנקבע בהם.
70 ניתוח נתונים משוויים מתוך מחקר מלווה שנעשה במסגרת תכנית השיקום הכלכלי של עמותת דף חדש (בשיתוף קרנות הביטוח הלאומי) במסגרתו השונו בין המלצות המלווה הכלכלי לבין צו השיקום שנקבע, עבור 17 משפחות, ואיפשר הצצה להליכי חדלות פירעון שקיבלו ליווי מקצועי לתא המשפחתי.
71 מורן אופיר, יבגני מוגרמן ונטע נדיב "חייבים נשארים תמיד חייבים: מבט אמפירי על הליכי חדלות פירעון של יחידים", עיוני משפט מ"ה (2002)
72 מבקר המדינה, טיפול משרד המשפטים בהליכי חדלות פירעון ושיקום כלכלי, דוח מיוחד, נובמבר 2024.

ביוני 2024 הגישו עמותת "דף חדש" וארגון "לתת" עתירה לבג"ץ כנגד שר המשפטים והממונה.

בעתירה התבקש בית המשפט להורות לשר המשפטים להתקין תקנות לקביעת דמי המחיה וכופר ההשתכרות, כנדרש עפ"י חוק, וכן לחייב את הממונה לקבוע נוהל אחיד וברור שיבטיח כי תקופת התשלומים תעמוד על שלוש שנים כברירת מחדל, כפי שקבע המחוקק. בעתירה נטען כי ההימנעות מהתקנת התקנות והיעדר מדיניות סדורה פוגעים בעשרות אלפי חייבים, תוך פגיעה באמון הציבור במערכת המשפט. דיון בעתירה יתקיים במאי 2026.

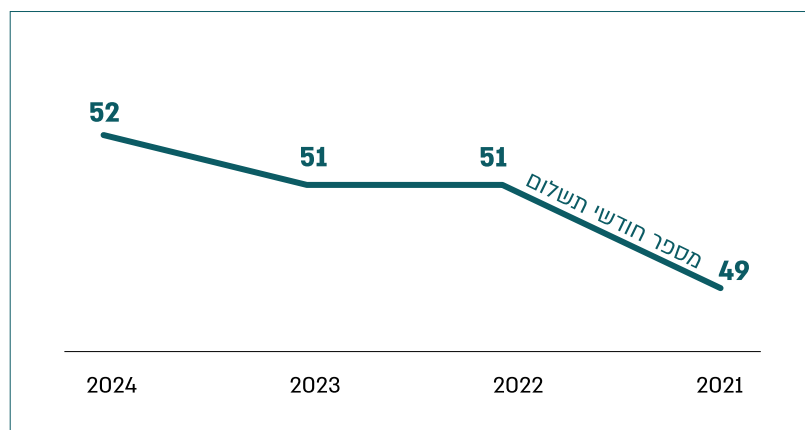
העתירה הוגשה באמצעות משרד ארדינסט, בן נתן, טולידאנו ושות' עם המבורגר עברון (בג"ץ 5013/24)

הליך ארוך משמעותית מהקבוע בחוק

מבחינת מסגרת הזמנים של ההליך, נמצא פער משמעותי בין הוראות החוק לבין המציאות.

עפ"י חוק, בתחילת ההליך נקבע צו תשלומים זמני, ולאחר שנה יתקיים דיון בבית המשפט שבו תקבע תכנית שיקום שתימשך עד שלוש שנים. כלומר – הליך שאמור להמשך עד 4 שנים לכל היותר, וזאת בהתבסס על עבודת מטה מקיפה שנעשתה קודם לחקיקת החוק.

בפועל, ב-85% מהתיקים נקבעת תכנית תשלומים ארוכה משלוש שנים, כאשר הממוצע עומד על 52 חודשים (כ-50% מעל לקבוע בחוק)⁷³ כלומר, ברוב מוחלט של התיקים ההליך נמשך תקופה ארוכה משמעותית מהקבוע בחוק (5.5 שנים בממוצע), כאשר משך ההליך מתארך משנה לשנה.⁷⁴ החרג הפך לכלל.

הארכת משך ההליך מקטינה את סיכויי החייב להשתקם, ומשמרת אותו שנים ארוכות בתנאים של הגבלה ופיקוח, ולטעמנו גם אינה תורמת לקופת הנושים, שכן היא מגדילה את הנשירה מההליך. לשון אחר – הסכום שנקבע לתשלום "על הנייר" אולי גבוה יותר, אבל בפועל החייבים נושרים מההליך ולא עומדים בתשלום המלא שנדרש מהם.

ראוי לציין כי הסכום הסופי בהליכים נקבע ע"י בית המשפט, אשר אמור לאזן בין צרכי הנושים לאינטרס השיקומי של החייב, אך בפועל, ברוב מוחלט של המקרים בית המשפט תופס את הממונה כגורם מקצועי מאזן ומאמץ את החלטתו.⁷⁵

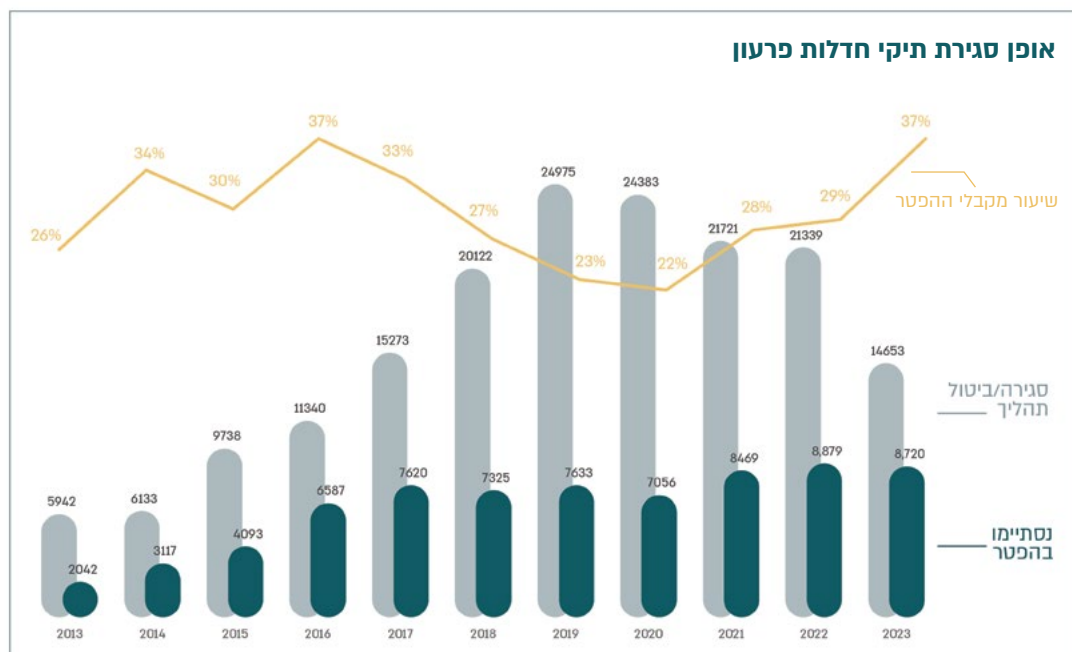
73 דיווח הממונה לוועדת חוקה חוק ומשפט עפ"י סעי' 379 חוק, לשנת 2024.
74 נכון לשנת 2023, רק בכ-12% מהתיקים עמדה תקופת התשלומים על שלוש שנים ובכ-3% מהם על פחות מתקופה זו (לרוב בתיקים בהם ניתן הפטר לאלתר). עוד מדווח הממונה כי שיעור הפירעון תחת החוק החדש גבוה משמעותית ביחס לשיעור הפירעון תחת הוראות הפקודה. דיווח לוועדת חוקה חוק ומשפט של הכנסת לשנת 2023, וכן ר' דיווחי הממונה עפ"י סעי' 379 לחוק לשנים 2021-2024.

75 Mugerman, Yevgeny and Nadiv, Neta and Ofir, Moran, Are Courts Biased? The Anchoring Heuristic and Judicial Decisions in Personal Bankruptcy Proceedings 75 (May 1, 2020).

נשירה מההליך:

בשורה התחתונה - כ-70% מהחייבים נושרים מההליך. עבור חלק גדול ממשקי הבית, הצורך להגיש דוחות חודשיים, לעמוד בצוויו תשלום גבוהים שאינם מתאימים להם ובתנאי פיקוח נוקשים, הם נטל שאינו בר-קיימא. בדיקה מדגמית של סיבות הנשירה מלמדות על אי יכולת של החייבים לעמוד בדרישות ההליך, באופן המעלה שאלות בדבר אופן התאמתו לאוכלוסיות מסוימות. המקרים הנפוצים ביותר משלבים אי הגשת דוחות, אי תשלום חודשי ויצירת חובות חדשים.⁷⁶

לאחר הנשירה מההליך החייבים חוזרים למערכת ההוצאה לפועל, שאין לה כלים אמיתיים להתמודד איתם, כאשר גם בקרב אלו שמקבלים הפטר, רבים מאוד צפויים לחזור לחובות.⁷⁷ חלקם צוברים חובות תוך כדי ההליך עצמו. נתונים אלו מחזקים את המסקנה כי המערכת אינה מצליחה לבנות יכולת כלכלית יציבה לטווח ארוך.

היום אני במקום אחר ורוצה לא להגיע לזה יותר. יש לי חרדה כלכלית, אני מטפל בעצמי כרגע. רוצה להתחיל את החיים שלי בלי חובות.

שילמתי הכל מההתחלה. המודעות היא מה שעוזר לי לעמוד בזה. המלווה הכלכלית עזרה לי להבין ולהיות מודע, לעשות השוואות וכל הזמן להסתכל על החשבון ולרשום מסודר באקסל.

משתתפים בתוכניות השיקום הכלכלי של עמותת דף חדש

⁷⁶ לצד זאת, נמצאו גם מקרים נוספים אך פחות שכיחים של אי מסירת מסמכים נדרשים, אי תשלום מזונות או חוסר שיתוף פעולה עם הנאמן.
⁷⁷ רבקה אהרונ, רפי גולן, פרופיל פשוטי רגל שקיבלו הפטר מכונס הנכסים הרשמי וחזרו למעגל החובות בהוצאה לפועל, רשות האכיפה והגבייה – האגף לתכנון מדיניות וקשרי חוץ.

חדלות פרעון בהוצאה לפועל

לקופת הנשייה בכ־40% בממוצע, וכן תומך בחזרה הדרגתית ליציבות תעסוקתית. נתונים אלה מדגימים כי מודל המשלב פיקוח, פריסה מתונה וליווי מקצועי מסוגל לייצר תוצאות כלכליות וחברתיות טובות בהרבה.⁸³

בניגוד להליכים המתנהלים בממונה, תיקי חדלות פרעון המתנהלים בהוצאה לפועל מביאים לשיעורי הצלחה גבוהים משמעותית מאשר בממונה – הן בגבייה והן בשיקום. בנוסף, רבים מהתיקים מסתיימים בהסדר כבר בתחילת ההליך.

כ-73% מהתיקים מסתיימים בהפטר, לעומת כ-30% בלבד אצל הממונה. משך צו שיקום ממוצע עומד על 23 חודשים לעומת 52 חודשים ושיעור הפירעון מגיע לכ-45% מהחוב, בהשוואה לכ-7% בלבד אצל הממונה.

לאור זאת, יש לשקול ניהול של כלל תיקי חדלות הפרעון של יחידים (פרטיים) בהוצאה לפועל, שם ממילא מתנהלים החובות עוד מיצירתם, ולייחד את אגף הממונה לטיפול בתיקים של תאגידים ובתיקים מורכבים בלבד.

מאז כניסתו לתוקף של חוק חדלות פירעון, בשנת 2019, נפתחו כ-29,000 תיקי חדלות פירעון ברשות האכיפה והגבייה. בשנת 2024 לבדה נפתחו 4,139 תיקים - ירידה של כ־8% מהשנה הקודמת, ונסגרו 4,975 תיקים.⁷⁸

כ־42% מהם נסגרו בהצלחה (בהפטר או בהסדר נושים),⁷⁹ 23% מהתיקים הועברו לממונה בשל מורכבותם.

התשלום החודשי הממוצע בתיקים אלה עומד על 871 ש"ח, ירידה של כ־13% משנה קודמת.

ההוצאה לפועל בולטת לטובה גם בתחום השיקום הכלכלי.⁸⁰ בשנת 2024 הופנו 961 חייבים לקורסים לשיקום כלכלי, ומתוכם 62% השלימו אותם בהצלחה.⁸¹ גם הממונה משתמש באפשרות זו, אך בהיקפים קטנים בהרבה.⁸²

הניסיון של דף חדש מלמד כי שילוב של ליווי כלכלי ושיקומי במסגרת ההליך מעלה את התשלום החודשי

78 אמנם, מספר הבקשות של חדלי פירעון נותרה יחסית יציבה, אך כשלוקחים בחשבון גם את הליכי חדלות הפירעון בסכומים גבוהים יותר, המנוהלים אצל הממונה, המסקנה היא, שהגידול בקושי הכלכלי של משקי הבית, דוחף אותם לחדלות פירעון בהיקפים גדולים. חובות עד גובה של 150,000 מנוהלים ברשות האכיפה והגבייה וחובות גבוהים יותר של משקי בית מנוהלים על ידי הממונה על הליכי חדלות הפירעון בבתי המשפט השלום, ראו סעיף 182 לחוק חדלות פירעון ושיקום כלכלי.

79 עלייה משמעותית מהשנה הקודמת (2023) בה נרשמו 27% הפטרים ו־38% הסדרים 80 סעיף 161(ב)(5) לחוק חדלות פירעון ושיקום כלכלי.

81 רשות האכיפה והגבייה, דו"ח שנתי 2024. וראו בהרחבה במסמך מטעם רשות האכיפה והגבייה: רבקה אהרונז' ויולנדה גולן "אפקטיביות ההכשרות להתנהלות כלכלית נכונה בהליכי חדלות פירעון – ממצאי ביניים".

82 שם. 83 תוכנית השיקום הכלכלי של דף חדש (בשיתוף קרנות הביטוח הלאומי) בהליכי חדלות פרעון – דוח סיכום מחקר אימפקט. ליווי דומה וחשוב ניתן גם במקרה של עסקים שנפגעו בתקופת המלחמה, במיוחד שם, נדרש ליווי עסקי רחב, שהצליח להביא לעלייה של 108% בהכנסות העסק ולשינוי בהחזר החודשי של החובות עד להסדרתם המלאה, ד"ר יובל פלדי, ענוה שבתאי, משה כהן - פרויקט הליווי העסקי של דף חדש לעסקים שנפגעו במלחמת 'חרבות ברזל' דו"ח מחקר הערכה מסכם – דצמבר 2024.

השוואה בין שתי המערכות - הממונה מול ההוצאה לפועל, מחדדת פער מבני עמוק

הממונה על הליכי חדלות פרעון	רשות אכיפה וגביה	
30%	73%	הפטר
52 חודשים	23 חודשים	משך תוכנית שיקום
7%	45%	שיעור פרעון

הנתונים ממחישים כי כאשר ההליך קצר, מנוהל באופן עקבי ומשולב בשיקום כלכלי - שיעורי ההצלחה עולים משמעותית.

אך גם מודל זה אינו חף מחסרונות: כ־58% מהתיקים נסגרים מסיבות טכניות או בביטול ורבים מהחייבים אינם מצליחים למצות את מלוא ההזדמנויות לשיקום, לרוב בשל עומס ביועוררטי, קשיי התארגנות ויכולת כלכלית מוגבלת. למרות זאת, ההוצאה לפועל מציגה את התשתית היעילה ביותר כיום במערכת החוב הישראלית, ודווקא משום כך יש לה פוטנציאל להוביל את השינוי המבני הנדרש.

המלצות מדיניות
מה אפשר לעשות?

1. הפניה לתכניות שיקום וליעוץ משפטי בשלבים שלפני פתיחת הליכי גבייה.
2. ליצור מסלולי הסדר והקפאת הליכים זמנית בהוצאה לפועל, עבור חייבים שנקלעו למשבר זמני אך מסוגלים להתאושש. מסלולים המיועדים למשפחות שיש להן יכולת לייצר הכנסה בתנאי שתינתן להן הזדמנות. מסלולים אלו צריכים לשלב פריסת חובות ריאלית וגמישה, ליווי כלכלי ושיקומי, ושמירה על יכולת לעבוד ולנהל עסק, במקום להגביל אותה.
3. יצירת מסלולים מהירים להסדר ו/או גישור חובה בתחילת הליכי חדלות פרעון (בהוצאה לפועל וגם בממונה).
4. העברת כלל הליכי חדלות הפירעון של יחידים להוצאה לפועל, מבלי להפריד לפי גובה החוב, אלא דווקא לפי מהות התיק - להעביר לממונה רק תיקים מורכבים שמצריכים חקירות ומתאימים לתרבות הארגונית של הממונה.
5. יצירת מסלולים גמישים בתוך הליכי חדלות פירעון לטובת מי שמתאים לשיקום, והקצאת משאבים משמעותיים למימון תהליכי שיקום כלכלי.

84 כפי שהמליץ גם מבקר המדינה, טיפול משרד המשפטים בהליכי חדלות פירעון ושיקום כלכלי, דוח מיוחד, נובמבר 2024.

פרק ד

שיקום כלכלי – היציאה ממכונת החובות

אם פרקי הדוח עד כה תיארו את "מכונת החובות" ואת המדרון החלקלק שמוביל אליה, פרק זה מבקש להראות את הכיוון ההפוך: שיקום כלכלי הוא אפשרי. הוא אפשרי בשלבים המוקדמים של הידרדרות, כשהמינוס וההלוואות עדיין ניתנים לבלימה, והוא אפשרי גם בשלב המאוחר, כאשר משקי בית כבר מצויים בתוך הליכי חדלות פירעון.

מחקרי ההערכה שבוצעו בשנים האחרונות לתכניות השיקום הכלכלי של דף חדש - תכנית הליווי למשקי בית בהליכי חדלות פירעון, פרויקט הליווי העסקי לבעלי עסקים קטנים ותכניות ממוקדות למשרתי מילואים - מראים כי שילוב של ליווי כלכלי ותעסוקתי, תכנון חוב מסודר ותמיכה רגשית יכול להפוך את הכיוון: מצמצום הכנסות והעמקת חוב, לחיזוק מסוגלות, הגדלת הכנסות וצמצום או ייצוב החוב.

תכנית שיקום כלכלי בהליכי חדלות פירעון

תכנית השיקום הכלכלי של דף חדש (בשיתוף קרנות הביטוח הלאומי) פועלת עם משקי בית בהליכי חדלות פירעון. בתכנית השתתפו 85 משפחות ויחידים שלוו לאורך ההליך, מפתחת התיק ועד שלב גיבוש תכנית השיקום וההפטר. התכנית משלבת ליווי כלכלי עם יעוץ משפטי, ומטרתה כפולה: לשפר את היכולת לעמוד בתנאי התכנית ולמנוע נשירה ממסלול חדלות הפירעון, ובמקביל להמליץ לבית המשפט על תכנית שיקום שתגדיל את סיכויי ההצלחה ותקטין את הסיכון לחזרה למעגל החוב לאחר ההפטר.⁸⁵

הפחתת חרדה ושחיקה, חיזוק תחושת המסוגלות

במדדים הרגשיים נרשמה ירידה ממוצעת של כ-25% ברמת החרדה הפיננסית של המשתתפים, וירידה של כ-21% ברמת השחיקה. במקביל נרשמה עלייה של כ-17% בתחושת המסוגלות העצמית הפיננסית, ועלייה של כ-25% ביכולת הנתפסת "לנהל את החוב" – להבין את מצבת החובות, לתכנן תשלומים ולפעול מול נושים.

משתתפים רבים תיארו בריאיונות שינוי מהותי בתפיסת החוב: ממקום של ייאוש וחוסר שליטה, למקום שבו החוב נתפס כבעיה שניתן לפרוס, לנהל ולצאת ממנה בתהליך ארוך אך אפשרי.

שינוי בהתנהלות הכלכלית ובמאזן ההכנסות-הוצאות

מיפוי הכנסות והוצאות שבוצע בתחילת התהליך ובסיומו עבור חלק מהמשתתפים מעלה כי ההוצאות החודשיות גדלו בממוצע בכ-9% בתקופת הליווי, בעוד שההכנסות גדלו בכ-18%. כלומר, **ההכנסה גדלה בקצב כמעט כפול מן ההוצאה, והמאזן החודשי (ההפרש בין הכנסות להוצאות) יותר מהוכפל.**

הגדלת ההוצאות ב-9% אינה מעידה על התדרדרות, אלא במקרים רבים על תיקון חסרים בסיסיים - מזון, תרופות, צרכים חיוניים לילדים - שנדחקו קודם לכן. השילוב בין צמצום הוצאות לא חיוניות, מיצוי זכויות, מציאת מקורות הכנסה נוספים ועבודה תעסוקתית ממוקדת אפשר את הגדלת ההכנסות תוך שמירה על מסגרת הוצאה סבירה.

85 הממצאים להלן מבוססים על דוח ההערכה המסכם לשנה השנייה של תכנית השיקום הכלכלי של דף חדש (2024).

עמידה בהליך חדלות פירעון והגדלת התשלום לקופת הנשייה

מעבר לשינוי בתחושות ובהתנהלות, נתוני התכנית מצביעים על **שיפור ביכולת לעמוד בתנאי הליך חדלות הפירעון ולהגדיל את התשלום לקופת הנשייה**. במסגרת הליווי הכלכלי-תעסוקתי הצליחו משתתפי התכנית **להגדיל במוצע בכ-40% את התשלום החודשי לקופה**, באמצעות הקטנת הוצאות, הוזלת עלויות, מיצוי זכויות והגדלת הכנסות מעבודה.

משתתפים ותיקים בתכנית הדגישו בריאיונות כי הם רואים בשיקום הכלכלי תהליך ארוך טווח, ומביעים כוונה ברורה שלא לחזור לדפוסי ההתנהלות שהביאו אותם מלכתחילה לחוב ובשורה התחתונה – **הנשירה מההליך צומצמה מ-70% ל-0.0%**.

”היום אני יותר אופטימי, בטח. המצב הכלכלי, ההתנהלות השתנתה הכל ביחד. מה שאני עובר מלמד אותי דרך לחיים בכלל. אני לא מתנהל כמו בעבר. טוב לי היום יותר מאשר פעם. הרבה יותר טוב, לא צריך כלום יותר ממה שיש כרגע. דף חדש מאוד עזרו לי, חיזקו אותי.”

אני במקום הרבה יותר טוב. לא יודעת אם משבר נוסף ידפוק בדלת, אבל אני בטוחה שאתנהל אחרת. אני חושבת שהשינוי בהתנהלות אמור להביא אותי למקום יותר טוב כשאפגוש את המשבר הבא. אני סומכת על עצמי יותר. אני יודעת שאני מסוגלת ויכולה.

אני מודה על ההזדמנות ללמוד מה זו ריבית, איך להתנהל. דברים שאני מתביישת לא לדעת בגילי והיום אני לומדת. לקחת את הנקודות ולהפוך אותן להרגלים. לא להגיע לקופה ולנחש כמה יצא לי.

משתתפים בתוכניות השיקום הכלכלי של עמותת דף חדש

ליווי עסקי – שיקום מוקדם של עסקים קטנים

לצד התכנית למשקי בית בהליכי חדלות פירעון, הפעיל ארגון דף חדש פרויקט ליווי עסקי לבעלות ובעלי עסקים קטנים שנפגעו בעקבות המלחמה (במימון הפדרציה של יהודי שיקאגו). וכן תכנית סיוע למשפחות משרתי מילואים אשר כללה ליווי עסקי/כלכלי, מענקים כספיים ושירותים נוספים (במימון משרד הכלכלה, פדרציות יהודיות בארה"ב, ותורמים נוספים בארץ ובחו"ל). מטרת הפרויקט היא לעצור את ההתדרדרות הכלכלית בשלב מוקדם, לחזק את העסק ולמנוע מעבר מהפסד עסקי לחדלות פירעון אישית.⁸⁶

עד היום השתתפו בתכניות אלו מעל 400 בעלי עסקים, משרתי מילואים ובנות זוגם. הפרויקט כולל סדרת מפגשים עם יועצת או יועץ עסקי, ללא עלות, במסגרתם נבנים יחד ניתוח מצב, כיווני פעולה ותכנית עבודה פרקטית לשיקום ולצמיחה וכן יעוץ משפטי, סיוע במיצוי זכויות ושירותים נוספים.

מענקי מילואים - בלימת ההידרדרות למשרתי מילואים

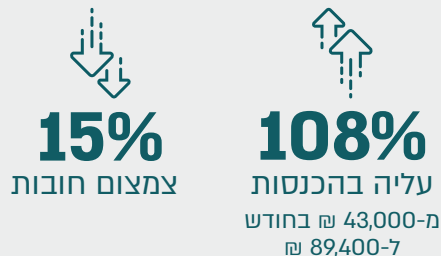
פרויקט "שומרי הקמעא" - תכנית סיוע למשפחות ועסקים של משרתי מילואים - מדגים את חשיבות ההתערבות הממוקדת בזמן. ראיונות עומק שנערכו עם בעלי עסקים שקיבלו ליווי כלכלי או עסקי, לצד מענק כספי ותמיכה במסגרת הפרויקט, מלמדים כי המענק איפשר להם לגשר על תקופת ההיעדרות, למנוע סגירת עסק ולחדש פעילות.⁸⁷

חלק מהמראיינים תיארו "איפוס" כמעט מלא של העסק ושל מעגל הלקוחות בעקבות שירות מילואים ממושך, לצד חובות כבדים בהיקפים של אלפי שקלים בחודש. בעיניהם, המענק והליווי היו ההבדל בין חזרה איטית למסלול לבין קריסה. אמנם מדובר במדגם איכותני מצומצם, אך הוא מחזק את התמונה העולה מן הפרויקט העסקי: התערבות ממוקדת בזמן, בשילוב תכנון כלכלי ועסקי, יכולה לבלום הידרדרות מוקדמת ולהקטין את הסיכון להליכי חדלות פירעון בהמשך.

שיפור בהכנסות ובניהול העסק

בניתוח נתוני 23 עסקים שהעבירו לצוות המחקר נתונים פיננסיים מלאים נמצא כי ב־20 מהם חלה עלייה בהכנסות, ורק ב־3 עסקים נרשמה ירידה. ההכנסה החודשית החציונית של העסקים שנבדקו עלתה מ־42,980 ש"ח בשלושת החודשים שקדמו לליווי ל־89,393 ש"ח בחודש שלאחר סיום הליווי - עלייה של כ־108%.

ברוב העסקים לא נרשמה ירידה גדולה בהחזר החודשי, אך ניכרת ירידה של כ־15% בסך החובות - סימן למעבר מכיבוי שריפות לצמצום מסודר וחזרה לצמיחה. בעלי עסקים דיווחו גם על שינוי מהותי בניהול: מעבר מאינטואיציה לעבודה מבוססת נתונים, סדר בתזרים, תמחור נכון, אסטרטגיית שיווק ויכולת להתמקד בצמיחה ולא רק בהישרדות.

86 הממצאים מבוססים על דוח ביניים (יולי 2024) ודוח ההערכה המסכם (ינואר 2025) של פרויקט הליווי העסקי.
87 המסקנות מתוך דוח מחקר מלווה של תכנית "שומרי הקמעא" של עמותת דף חדש.

”חל שיפור בהרגשה שלי, בדרייב, באנרגיה, בסדר בעסק ובראש. שיפור עצום.

אנחנו מתנהלים יותר נכון כלכלית, ואז גם העסק עובד טוב יותר, כי אני פחות לחוצה ומתפקדת טוב יותר, וגם הלקוחות רואים את זה, לכן יש לנו 15 חוזים חדשים לשנה הבאה.

”הייתי במצב לא טוב, גרושה, שלוש ילדות, מחזיקה בית, יש גרוש תומך אבל זה לא חשבון משותף. הקמתי עסק עצמאי שהחל שנה קודם כשהיו הכנסות בסדר, לא גבוהות. הייתי מאוד בלחץ מצד שני לא היה לי מה לעשות, לא לגבי המלחמה ולא לגבי ההתחייבות. דף חדש הופיעו בזמן טוב בחיים ואני מאוד מעריכה ומודה.

משתתפים בתוכניות השיקום הכלכלי של עמותת דף חדש

מה מלמדים מחקרי השיקום? עקרונות רוחביים

מילואים ותמיכה במשקי בית בשלב המינוס והאשראי הצרכני מצמצמים את הסיכון להידרדרות להליכי גבייה וחדלות פירעון.

רביעית, **שיקום כלכלי אפקטיבי משרת לא רק את החייבים, אלא גם את הנושים והמערכת.** הנתונים על גידול התשלומים לקופת הנשייה ועל ירידה במצבת החובות בעסקים מלמדים כי מודלים של שיקום נכונים יכולים להוביל לשיעורי פירעון גבוהים יותר, בעלות חברתית נמוכה יותר, מאשר הליכי גבייה וחדלות פירעון ללא ליווי.

מעבר לממצאים המספריים, מחקרי ההערכה של דף חדש מצביעים על כמה עקרונות רוחביים החוזרים בכל התכניות. ראשית, **שיקום כלכלי יעיל משלב תמיד בין שלושה ממדים: ידע וכלים לניהול תקציב וחוב, ליווי ותמיכה רגשית ואישית (לא קבוצתית), ותכנון תעסוקתי או עסקי שמטרתו להגדיל הכנסות ולא רק לצמצם הוצאות.**

שנית, ההתערבות יעילה גם בשלבים מתקדמים. גם כאשר משק בית כבר נמצא בהליכי חדלות פירעון, השילוב בין ליווי כלכלי לתכנית פירעון מסודרת מעלה את גובה התשלום לקופת הנשייה, מחזק את תחושת המסוגלות ומקטין את הסיכון לחזרה לחוב לאחר קבלת הפטר.

שלישית, **ככל שההתערבות נעשית מוקדם יותר, כך היא יכולה למנוע את הצורך בפתחת הליכי חדלות פירעון מלכתחילה.** ליווי עסקי קצר וממוקד, מענקי גישור למשרתי

סיכום

שיקום כלכלי – מסלול היציאה ממכונת החובות

שיקום כלכלי אינו רעיון ערטילאי, אלא תהליך מדיד שנבחן במחקרי הערכה.

הנתונים מוכיחים באופן עקבי: כאשר שיקום כלכלי מתוכנן ומלווה מקצועית, ניתן לשנות את מסלול משק הבית או העסק – מהעמקת חוב לסיכוי ריאלי ליציאה ממנו.

המלצות מדיניות

הפיכת השיקום לכלי מערכת

- יש לעודד שיתוף פעולה בין משרדי הממשלה והרשויות המקומיות, המערכת הפיננסית וארגוני חברה אזרחית בהקמה והפעלה של תכניות שיקום כלכלי.
- מכיוון שתהליך שיקום הוא תהליך אישי שמצריך תהליך שינוי – לא ניתן להסתפק בהכשרות קבוצתיות.
- יש לפתח מסלולי מענקי גישור ייעודיים למשרתי מילואים ולעסקים שנפגעו במשבר, בשילוב ליווי מקצועי, ולהעמיד הלוואות לעסקים ומשפחות בקשיים רק כחלק מתהליך שיקום כלכלי כולל.
- יש לעגן ולתקצב מודלים של ליווי עסקי מונע למשפחות ולבעלי עסקים קטנים במצבי משבר.
- יש לשלב תהליך שיקום כלכלי פרטני כחלק מובנה מהליך חדלות פירעון (במיוחד כשמדובר באנשים עובדים). ליווי כלכלי ותעסוקתי צריך להיות חלק אינטגרלי מן ההליך – לא תוספת וולונטרית.
- יש לקדם איסוף נתונים שיטתי והערכה מתמשכת של תכניות שיקום כלכלי.

פרק ה

לכבות את מנועי
החוב –
המלצות מדיניות
לכלל הגורמים
המעורבים

ישראל ניצבת מול משבר חובות שאינו רק תוצאה של כשל אישי, אלא של מבנה כלכלי ומשפטי שמאפשר כניסה מהירה לחוב ומקשה מאוד על היציאה ממנו. הדרך לצמצום המשבר ברורה. כל אחד מהשחקנים המרכזיים צריך לשנות חלק מהאופן שבו הוא פועל.

פרק זה מציג צעדי מדיניות קונקרטיים, מסוג אלו שהופכים כיוון. לא תיקונים קוסמטיים, אלא בניית מסלול חדש שמאפשר לישראל לעבור ממערכת שמייצרת חוב למערכת שמאפשרת שיקום ויציבות.

הממשלה והכנסת: שיבוי הארכיטקטורה של שוק האשראי והחובות

המערכת הנוכחית פועלת ללא מנגנוני בלימה.
המחוקק נדרש לייצר תקרה ברורה להיקף האשראי, לרמת הסיכון ולמחיריו.

אז מה עושים?

1. חקיקת אשראי צרכני מלאה: צמצום או הגבלה של פרסום שמעודד מתן הלוואות בעייתיות, והטלת חובת בדיקת יכולת החזר, טרם העמדת הלוואה צרכנית (בדומה לתהליך שנעשה במשכנתאות).
2. הגדרת מנגנון שקיפות אחיד למחירי אשראי שיחייב את כלל נותני האשראי בישראל.
3. חקיקה שתראה במינוס הלוואה לכל דבר: ביטול מסגרת אשראי כברירת מחדל בחשבונות עו"ש (אלא רק לבקשת הלקוח), הגבלת מסגרות חובה בהתאם לגובה ההכנסה. איסור הגדלת מסגרת ללא בקשה יזומה של הלקוח, שקיפות של העלות הכוללת בכל חשבון בנק.
4. חקיקת מסלולי הסדר והקפאת הליכים זמנית בהוצאה לפועל: פתיחת מסלול רשמי לחייבים בעלי יכולת שיקום, שימנע מעבר אוטומטי לחדלות פירעון.
5. עדכון חוק חדלות פירעון: ריכוז כלל הליכי חדלות הפירעון בלשכות ההוצאה לפועל. קיצור משכי הליך, התאמת צווי תשלומים ליכולת הכלכלית בפועל.
6. הקמת רשות שיקום כלכלי לאומית: איחוד משאבים קיימים למנגנון אחד שמציע ליווי מקצועי, תעסוקתי וכלכלי למשקי בית ועסקים.

בנק ישראל והמערכת הבנקאית: אחריות על תוצרי האשראי

הבנקים הם נותן האשראי המרכזי.
לכן הם גם "המונע הזול" - הגורם שמסוגל לזהות הסתבכות כלכלית ולבלום אותה בזמן.

מה אפשר לעשות?

1. בדיקת עומס החזר כוללת לכל לקוח לפני כל הלוואה (צילום מלא של כלל החוב הבנקאי והחוץ בנקאי).
2. הפחתת עלויות מסגרת החובה על ידי מעבר למסלול פריסה אוטומטי כאשר מתגלה מינוס כרוני, והגבלת נטילה של אשראי נוסף עד להסדרת החוב הקיים.
3. צמצום שיווק אגרסיבי של הלוואות בפרסומות ובאפליקציות, בדגש על הלוואות לסגירת מינוס.
4. יצירת מנגנון התראה פנימי שמזהה התדרדרות בחשבון ומחייב התערבות יזומה מול הלקוח.
5. הקמת "מחשבון עלות כולל" אחיד שיוצג בכל אפליקציות הבנקים ללקוח, כולל עלות ריאלית שנתית לכל מוצר אשראי.
6. הטמעת תהליכי שיקום כלכלי כחלופה להליכי גבייה.

חברות כרטיסי האשראי והגופים החוץ בנקאיים: שקיפות, הגבלת סיכון ואחריות צרכנית

הגופים החוץ בנקאיים גדלו במהירות, אך פועלים בשוק שבו הרגולציה חלקית והסיכון ללווים גבוה.

מה אפשר לעשות?

1. החלת תקרת ריבית על אשראי מתגלגל ועסקאות קרדיט.
2. מיסוד חובה להציג חלופה זולה יותר לכל לקוח המבקש אשראי מתגלגל.
3. איסור פרסום של אשראי קצר טווח המוצג כ"הקלה" ללא גילוי נאות מלא.
4. חובת הצגת תמונת חוב מלאה לכל לקוח בכל שלב, כולל חוב בנקאי, אשראי חוץ בנקאי ועסקאות קרדיט.
5. דיווח חודשי לרגולטור על שיעורי סיכון בדומה לשוק המשכנתאות.

רשות האכיפה והגבייה: מעבר ממערכת סנקציות למערכת פתרונות

הוצאה לפועל אינה יכולה להמשיך להיות מסדרון שאין בו נקודת יציאה. שינוי תפקידה יפחית עומס, יקצר הליכים, ויחזיר סיכוי אמיתי להפטר.

מה אפשר לעשות?

1. פתיחת מסלולי שיקום בתוך ההוצאה לפועל הכוללים פריסות ריאליות על בסיס הכנסה אמיתית ורציפה, ועידוד הסדרי חוב ע"י גישור חובה ומיסוד צו תשלומים זמני לתקופה מוגבלת.
2. הרחבת הגישה לייצוג משפטי לחייבים שנמצאים בחוסר איזון מול נושים מוסדיים.
3. הפחתת סנקציות שמחלישות את יכולת העבודה של החייבים, במיוחד הגבלות שפוגעות בפרנסה ובעסקים קטנים.
4. קיצור משמעותי של זמן הטיפול הממוצע בתיק והגבלת תקופות ביניים ללא התקדמות.

הממונה על חדלות פירעון: התאמת ההליך למציאות הכלכלית

חדלות פירעון נועדה להיות מסלול שיקום. כיום היא מסלול ארוך ויקר, שתועלתו מוגבלת, הן בגבייה והן בשיקום.

מה אפשר לעשות?

1. התאמת צווי תשלומים ליכולת הכלכלית בפועל ולא ליכולת משוערת, בהתאם לנדרש בחוק.
2. קיצור משך ההליך לשלוש שנים בפועל ולא רק בחוק, וצמצום שיקול הדעת בקביעת תקופת תשלומים.
3. שילוב ליווי כלכלי ותעסוקתי פרטני כחלק מההליך לכל חייב, במימון המדינה.
4. שיפור הפיקוח על נאמנים, שינוי מנגנון התמריצים, וקביעת מדדי איכות שקופים לביצוע ההליך.
5. יצירת מסלול מואץ וגמיש לחייבים בעלי יכולת שיקום גבוהה.
6. הכשרות שיקומיות ייעודיות לשופטים ובעלי עסקים.

משרד הרווחה, משרד הכלכלה והרשויות המקומיות: בניית תשתית שיקום לאומית

שיקום כלכלי אינו שירות נלווה. הוא תנאי ליציבות של משקי הבית.

מה אפשר לעשות?

1. הטמעת מגוון תכניות שיקום כלכלי ברשויות מקומיות, בדגש על משפחות צעירות.
2. שילוב תכניות ייעודיות לעצמאים ולבעלי עסקים קטנים במצבי משבר, כולל מענקי גישור מהירים.
3. שיתוף פעולה מוסדי עם ארגוני חברה אזרחית שמסוגלים ללוות משפחות באופן מקצועי ופרטני.

סוף דבר מי אחראי על השיקום הכלכלי?

כדי להתמודד עם האתגרים העולים מהדו"ח המערכת כולה נדרשת לעבוד על בסיס עיקרון פשוט: מי שנותן אשראי חייב לשאת גם באחריות לשיקום. משקי בית אינם יכולים לשאת לבדם את המחיר של מדיניות אשראי לא מבוקרת.

מאות אלפי משפחות בישראל מתמודדות עם אחד המשברים העמוקים והמטלטלים שאדם יכול לחוות. מה שמתחיל כפער תקציבי של כמה מאות שקלים בחודש מתנפח במהירות למערך של הלוואות, ריביות, עיכובים ועיקולים שמסתבכים זה בתוך זה. חוב כבר אינו עניין כספי בלבד אלא מצב קיומי שמערער ביטחון, שוחק תפקוד, ופוגע במשפחה, בעסק וביכולת להחזיק יציבות בסיסית לאורך זמן.

דווקא משום שהחוב פוגע בכולם - במשפחות, בבנקים, בגופי האשראי ובמדינה - יש לכל אלו אינטרס משותף לבלום אותו בזמן. כיבוי מנועי החוב אינו מחליש אחריות אישית. הוא מחזק אותה. הוא יוצר מציאות שבה מי שנקלע לקושי אינו נשאב פנימה לשנים של סחרור, אלא מוחזר מהר ככל האפשר למקום שבו הוא יכול לצמוח, לייצר הכנסה, ולבנות מחדש ביטחון כלכלי ומשפחתי.

השאלה היא לא אם הדבר אפשרי, אלא מי יבחר לקחת אחריות ולעדכן את המבנה כך ששיקום יהיה ברירת מחדל, וחוב לא יהפוך לגורל.

על "דף חדש"

דף חדש הוא ארגון חברתי ששם לו למטרה לבלום את הקריסה הכלכלית של מעמד הביניים בישראל.

אנחנו מאמינים שקריסה כלכלית היא אחד המשברים הקשים שאדם או משפחה עלולים לעבור במהלך חייהם, ומי שנקלע פעם אחת לתסבוכת כלכלית - אין שום הצדקה שיעבור אותה שוב.

אנחנו מובילים נבחרת של אנשי מקצוע שמתמחים בניהול משבר כלכלי, בכל רחבי הארץ - יועצים עסקיים, יועצים לכלכלת משפחה ועורכי דין - כולם עם ניסיון רב בהתמודדות עם חובות ומצבי משבר, ועם הלב במקום הנכון.

בעזרת תורת עבודה ייחודית ומעטפת שיקומית מקיפה, פיתחנו מענים חדשניים לטיפול והתערבות במצבי משבר כלכלי, ליווינו מאות משפחות ובעלי עסקים קטנים שנקלעו למצבים של הסתבכות כלכלית וחובות - החל מהשלבים המוקדמים של ההסתבכות ועד למצבים של הליכי גבייה וחדלות פרעון - וסייענו להם להלחץ מהמשבר, להסדיר חובות ולחזור לישון בלילה.

לצד הפעילות שלנו בשטח, אנחנו פועלים להעלאת הנושא לסדר היום הציבורי, ומקדמים חקיקה ורגולציה שתטיב עם מי שהסתבך כלכלית, ותאפשר לו לצאת מהתסבוכת כמה שיותר מהר, ובמינימום נזק.

אנו מזמינים אתכם להכיר מקרוב את הנתונים על חובות משקי בית, ולהיות חלק מהשינוי.

מוזמנים לעקוב אחר הפעילות שלנו:

